

Analýza platební bilance ČR dle BPM6

Hana Mihalová

Bakalářská práce
2019

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta managementu a ekonomiky

Ústav financí a účetnictví

akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Hana Mihalová**
Osobní číslo: **M16161**
Studijní program: **B6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Management a ekonomika**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Analýza platební bilance ČR dle BPM6**

Zásady pro vypracování:

Úvod

Definujte cíle práce a použité metody zpracování práce.

I. Teoretická část

- Vypracujte literární rešerši na téma platební bilance.

II. Praktická část

- Analyzujte vývoj platební bilance České republiky v letech 2007–2017.
- Zhodnoťte výsledky analýzy a její dopad na ekonomiku ČR.

Závěr

Rozsah bakalářské práce: cca 40 stran
Rozsah příloh:
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

MANDEL, Martin a Jaroslava DURČÁKOVÁ. Mezinárodní finance a devizový trh. Praha: Management Press, 2016, 452 s. ISBN 978-80-7261-287-1.
MANDEL, Martin a Vladimír TOMŠÍK. Monetární ekonomie v období konvergence a krize. Praha: Management Press, 2018, 424 s. ISBN 978-80-7261-545-2.
MANKIW, N. Gregory a Mark P TAYLOR. Macroeconomics. 3rd ed. Andover: Cengage Learning, c2014, 451 s. ISBN 978-1-4080-8197-6.
ROJÍČEK, Marek et al. Makroekonomická analýza: teorie a praxe. Praha: Grada, 2016, 543 s. ISBN 978-80-247-5858-9.
WOKOUN, René a Jozef TVRDOŇ. Přímé zahraniční investice a regionální rozvoj. Praha: Oeconomica, 2010, 203 s. ISBN 978-80-245-1736-0.

Vedoucí bakalářské práce: Ing. et Ing. Vojtěch Sadil
Ústav financí a účetnictví
Datum zadání bakalářské práce: 7. ledna 2019
Termín odevzdání bakalářské práce: 14. května 2019

Ve Zlíně dne 7. ledna 2019

L.S.

doc. Ing. David Tuček, Ph.D.
děkan

prof. Dr. Ing. Drahomíra Pavelková
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové/bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že diplomová/bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk diplomové/bakalářské práce bude uložen na elektronickém nosiči v příruční knihovně Fakulty managementu a ekonomiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji diplomovou/bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou/bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem diplomové/bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

1. že jsem na diplomové/bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
2. že odevzdaná verze diplomové/bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně

Jméno a příjmení: .....

.....

podpis diplomanta

ABSTRAKT

Bakalářská práce je zaměřena na problematiku analýzy platební bilance v České republice, a to v letech 2007-2017. V teoretické části je vysvětlen pojem platební bilance, složky a salda platební bilance a rozdíly v metodice mezi 5. vydáním manuálu MMF pro sestavování platební bilance a 6. vydáním manuálu MMF pro sestavování platební bilance. Dále je věnována pozornost vnější ekonomické rovnováze a popisu používaných vyrovnávacích mechanismů. Hlavním cílem práce je analyzovat vývoj platební bilance České republiky dle manuálu BPM6. Praktická část se věnuje popisu jednotlivých účtů platební bilance České republiky ve sledovaných letech s poukázáním na změny trendu.

Klíčová slova: platební bilance, běžný účet, kapitálový účet, finanční účet, saldo, Česká republika

ABSTRACT

The bachelor thesis is focused on the issue of balance of payments analysis in the Czech Republic in 2007-2017. The theoretical part explains the concept of balance of payments, components and balance of payments and differences in methodology between the 5th issue of the IMF's Balance Sheet Compilation Manual and the 6th issue of the IMF Balance of Payments Manual. Furthermore, attention is paid to the external economic equilibrium and the description of the balancing mechanisms used. The main aim of this work is to analyze the development of the balance of payments of the Czech Republic according to the BPM6 manual. The practical part deals with the description of the individual balance of payments accounts of the Czech Republic in the years under review, pointing to the changes in the trend.

Keywords: balance of payments, current account, capital account, financial account, account balance, Czech Republic

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce Ing. et Ing. Vojtěchu Sadilovi za jeho odborné vedení, ochotu, trpělivost a cenné připomínky. Další poděkování bych věnovala celé své rodině, která při mně stála po celou dobu studia.

OBSAH

ÚVOD	9
CÍLE A METODY ZPRACOVÁNÍ PRÁCE	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 PLATEBNÍ BILANCE	12
1.1 LEGISLATIVNÍ RÁMEC.....	13
1.2 HISTORIE PLATEBNÍ BILANCE	14
1.3 ROZDÍLY BPM5 A BPM6.....	14
1.4 SLOŽKY PLATEBNÍ BILANCE	16
1.4.1 Běžný účet.....	17
1.4.2 Kapitálový účet	18
1.4.3 Finanční účet	19
1.4.4 Chyby a opomenutí	20
2 SALDA PLATEBNÍ BILANCE	21
2.1 SALDO OBCHODNÍ BILANCE.....	22
2.2 SALDO VÝKONOVÉ BILANCE.....	23
2.3 SALDO BĚŽNÉHO ÚČTU	24
3 ROVNOVÁHA A NEROVNOVÁHA PLATEBNÍ BILANCE	25
3.1 PŘÍČINY NEROVNOVÁHY	26
3.2 VYROVNÁVACÍ PROCESY VÝKONOVÉ BILANCE	27
3.2.1 Cenový vyrovnávací proces výkonové bilance.....	27
3.2.2 Kusový vyrovnávací proces výkonové bilance	27
3.2.3 Důchodový vyrovnávací proces výkonové bilance.....	28
3.2.4 Monetární vyrovnávací proces výkonové bilance.....	30
II PRAKTICKÁ ČÁST	31
4 CELOREPUBLIKOVÝ EKONOMICKÝ PŘEHLED	32
4.1 HDP.....	32
4.2 VÝVOJ ÚROKOVÝCH SAZEB	32
4.3 NÁRODNÍ HOSPODÁŘSTVÍ.....	33
4.4 ZAHRANIČNÍ OBCHOD.....	34
4.5 TRH PRÁCE	35
4.6 VÝVOJ MĚNOVÉHO KURZU	35
5 ANALÝZA PLATEBNÍ BILANCE V LETECH 2007–2017	37
5.1 BĚŽNÝ ÚČET.....	39
5.1.1 Výkonová bilance.....	41
5.1.1.1 Bilance zboží.....	42
5.1.1.2 Bilance služeb	45
5.1.2 Bilance prvotních důchodů	47
5.1.3 Bilance druhotných důchodů.....	48

5.2	KAPITÁLOVÝ ÚČET.....	49
5.3	FINANČNÍ ÚČET	51
5.4	ČISTÉ CHYBY A OPOMENUTÍ	54
6	ZHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ ANALÝZY A JEJÍ DOPAD NA EKONOMIKU ČR.....	55
	ZÁVĚR	58
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	59
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	64
	SEZNAM OBRÁZKŮ	65
	SEZNAM TABULEK.....	66
	SEZNAM GRAFŮ	67
	SEZNAM PŘÍLOH.....	68

ÚVOD

Platební bilance je jeden z nejdůležitějších makroekonomických ukazatelů a zaznamenává ekonomické transakce státu s ostatními zeměmi. Rovněž se v ní promítá tuzemská i zahraniční hospodářská situace.

Cílem mé práce je provést analýzu platební bilance České republiky v letech 2007-2017 dle nově zavedeného manuálu BPM6.

Ve své práci se budu zabývat právě problematikou platební bilance a detailně rozeberu její strukturu i vývoj. Tato bakalářská práce bude rozdělena na část teoretickou a část praktickou. Nejprve se zaměřím na samotný pojem platební bilance, následně vysvětlím základní pojmy, které s danou problematikou souvisejí. Stručně uvedu první zmínky a její historii.

Ve sledovaném období došlo ke změně manuálu, který zveřejňuje Mezinárodní měnový fond. Budu se tedy zabývat základními rozdíly mezi původním a novým manuálem. V další části rozeberu jednotlivé účty a následně salda platební bilance. Poslední kapitola teoretické části bude věnována indikátorům vnější ekonomické rovnováhy. Svou pozornost však zaměřím také na nerovnovážený stav platební bilance, který může nastat a uvedu možné příčiny.

Praktická část bude především zaměřena na analýzu platební bilance v podrobné struktuře podle jednotlivých účtů a jejich trendů. Následně popíši salda účtů a vysvětlím, které z nich mají největší vliv na konečný stav účtů. Pro lepší pochopení dané problematiky vypracuji celorepublikový ekonomický přehled, rozčleněný na hlavní oblasti české ekonomiky. Na závěr výsledky své analýzy zhodnotím a pokusím se objasnit dopad na ekonomiku České republiky.

CÍLE A METODY ZPRACOVÁNÍ PRÁCE

Hlavním cílem bakalářské práce je analyzovat vývoj platební bilance v České republice dle posledního vydaného manuálu BPM6 a zhodnotit výsledky analýzy, ovlivňující ekonomiku České republiky.

Dílčím cílem je vypracování literární rešerše, podávající detailní porozumění tématu, potřebné k vypracování praktické části bakalářské práce. Součástí teoretické části bude zpracování literárních pramenů, které se vztahují k základním pojmům problematiky vývoje platební bilance. Mezi další dílčí cíle patří detailní zachycení změn trendů a podrobnému popisu jednotlivých účtů, které platební bilance zahrnuje.

Metody využitě při zpracování teoretické části budou tvořeny **analýzou literárních zdrojů**, a to jak českých, tak i zahraničních. Ve spojitosti s analýzou literárních zdrojů je použita **metoda abstrakce** s cílem poskytnutí nezbytných informací pro pochopení problematiky platební bilance.

Při zpracování praktické části bude využit **sekundární sběr dat a informací**, jehož výstupem bude **analýza internetových zdrojů**. Data budou převzata ze systému časových řad ARAD, které zveřejňuje Česká národní banka. V práci bude využito také metod statisticko-analytických při úpravě časových řad a grafických metod při zobrazování jednotlivých trendů položek platební bilance.

Při rozboru jednotlivých účtů dojde k **metodě pozorování trendů** dílčích i kumulativních sald za sledované období v letech 2007-2017. Vývoj každého účtu, jenž ve sledovaném období nastane, bude možno **metodou komparace** srovnat, zda měl příznivý či negativní účinek na celkovou platební bilanci České republiky. Na závěr praktické části bude také **využita metoda indukce a syntézy**.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 PLATEBNÍ BILANCE

Platební bilance je definována jako „systematický statistický výkaz z oblasti národního účetnictví, který souhrnně zachycuje veškeré ekonomické transakce mezi rezidenty domácí země a rezidenty ostatních zemí (tedy mezi devizovými tuzemci a cizozemci), které se uskutečnily za určité období.“ (Mandel a Durčáková, 2016, s. 16)

Dle Jílka (2013, s. 408) je platební bilance: „statistický výkaz centrální banky či jiné instituce centrální vlády, který systematickým způsobem zachycuje hospodářské transakce dané země se zahraničím (zbytkem světa), tj. mezi rezidenty a nerezidenty, a to za určité časové období.“

Mises (2006, s. 406) uvádí, že: „porovnání peněžního ekvivalentu všech příchozích a odchodných plateb jednotlivce nebo skupiny jednotlivců během určitého časového období se nazývá platební bilance.“

Pod pojmem ekonomické transakce se skrývají, jak transakce reálné, mezi které patří pohyb statků a služeb, tak rovněž transakce finanční, což může být pohyb finančních aktiv. Obyvatelé daného státu, jenž v něm žijí dlouhodobě, tj. déle než jeden rok, se nazývají rezidenty. Nejsou zde ale řazeni pouze obyvatelé daného státu, spadají sem i obchodní společnosti, neziskové organizace se sídlem v dané zemi, ale také vláda. Platební bilance, je řazena mezi tokové veličiny, z čehož vyplývá, že zachycuje tok ekonomických transakcí za dané období, kterým nejčastěji bývá rok, čtvrtletí nebo měsíc (Pavelka, 2007, s. 82).

Platební bilance je základním ukazatelem vnější ekonomické rovnováhy země. Veškeré vnější vztahy, jenž nabývají podobu toků peněžních, finančních nebo zbožových toků mezi národní ekonomikou a vnějším světem prochází bankovní bilancí. Vývoj platební bilance ovlivňuje klíčové makroekonomické veličiny, jako jsou například hrubý domácí produkt, zaměstnanost, měnový kurs, úroková míra a úroveň cen zboží a služeb. Zároveň tyto makroekonomické veličiny mají značný vliv na platební bilanci. Vzájemně se ovlivňují. Vnitřní rovnováha ovlivňuje tu vnější a naopak (Mandel a Durčáková, 2016, s. 15).

Platební bilance je nejdříve zveřejněna jako předběžná. V případě prvního, druhého a třetího čtvrtletí dochází k publikaci 65 dnů po ukončení daného čtvrtletí. U čtvrtého čtvrtletí jsou výsledky známy za 85 dnů od konce roku. Následně dochází k zpřesněním a uveřejněním finálních výsledků platební bilance (Jílek, 2013, s. 413).

1.1 Legislativní rámec

Platební bilance je v hlavní kompetenci České národní banky. Hlavním úkolem této instituce je regulovat množství peněz v ekonomice. Jedná se o důležitý orgán s mnohými pravomocemi, jenž je nezávislý. Avšak k sestavení platební bilance potřebuje ČNB informace také od jiných subjektů. Centrální banka tedy musí spolupracovat například s Českým statistickým úřadem, Ministerstvem financí nebo Ministerstvem práce a sociálních věcí (Mankiw, Taylor, 2014, s. 201).

Český statistický úřad, jakožto ústřední orgán státní správy, shromažďuje velké množství informací – je tedy ideálním zdrojem statistik zahraničního obchodu. Poskytuje výkazy o zahraničním obchodu se službami a statistiky zahraničního obchodu v národním pojetí. Ministerstvo financí dodává vlastní údaje ze své analytické databáze a obchodní banky poskytují doplňující informace, podle potřeby ČNB. Centrální banka vydává měsíční výkazy, jenž se týkají devizových a korunových inkas a plateb, a také výkazy o devizové a korunové pozici vlastní i o pozici obchodních bank. Tyto výkazy, včetně vlastních propočtů jsou k sestavení platební bilance nezbytné (ČNB, ©2019).

ČNB stanovuje principy, jenž musí být splněny, aby mohla být platební bilance správně sestavena. V platební bilanci nalezneme účetní operace, které mají souvislost s převodem peněz, ale také ty, jenž již zmíněnou spojitost s úhradou peněz nemají – takové transakce nazýváme transfery. Naopak v platební bilanci nelze nalézt změny, jenž tvoří účetní operace – například se může jednat o vlivy pohybu kursu nebo cen. Uvnitř bilance nalezneme pouze transakce, které nastaly mezi rezidenty a nerezidenty. Platební bilance je založena na podvojnosti záznamu, z čehož vyplývá, že se v bilanci objeví stejná hodnota dvakrát. Musíme tedy jedenkrát zaznamenat příjem (kredit) a podruhé výdaj (debet). Dalším důležitým faktorem je i časové rozlišení, protože zobrazuje jen transakce na aktuální bázi. Tato účetní zásada určuje, že zaúčtování výnosů i nákladů spadá do období, se kterým souvisí věcně i časově. Transakce vyjádřené v platební bilanci je nutné oceňovat tržními cenami, pouze v případě, že nemáme tržní ceny k dispozici, lze využít hodnotu účetní. V případě, že byla účetní operace provedena v cizí měně, je nutné provést přepočtení kursu na CZK. Nepřepočítává se kurs, jenž je platný v době platby, ale rozhodující je průměrný kurs za určité účetní období (Rojíček et al., 2016, s. 479; ČNB, ©2019).

Účetní operace, které se vyskytují na běžném a na kapitálovém účtu, jsou vyjádřeny jako hrubé (vývoz a dovoz či příjmy a výdaje). Tento princip zaznamenávání lze nazvat jako

obratový. Jestliže budeme mluvit o transakcích finančního účtu, je nutností, aby byly účetní operace očištěny o vlivy kurzového a cenového vývoje, z čehož vyplývá, že tyto transakce budou prezentovány jako čisté. Účetní operace finančního účtu tedy poznamenávají zvláště transakce pro finanční aktiva a zvláště pro finanční závazky (Rojíček et al., 2016, s. 479; ČNB, ©2019).

1.2 Historie platební bilance

V dějinách ekonomického myšlení lze nalézt zmínky o prvním zkoumání platební bilance již v 16. století. Jejím autorem je Antonio Serra, který se zabýval bilančním přístupem při zkoumání odlivu zlata a stříbra z Neapolského království (Schumpeter, 1994).

V České republice za sestavení platební bilance nese odpovědnost Česká národní banka. Struktura platební bilance vychází z metodiky, kterou doporučuje Mezinárodní měnový fond (MMF). Jedná se o metodiku vyjádřenou manuálem. Význam manuálu spočívá v instrukci, jak sestavit investiční pozici dané země vůči zahraničí. Jeho velkou výhodou je, že prosazuje mezinárodně přijaté obecné zásady a díky tomu je mezinárodně srovnatelný. Manuál je sestaven tak, aby byl použitelný pro všechny typy ekonomik, proto může být uplatněn vyspělými ekonomikami, ale zároveň i málo rozvinutými ekonomikami (Mandel a Durčáková, 2016; Rojíček et al., 2016, s. 476-477; ČNB, ©2019).

První manuál BPM1 byl publikován v roce 1948 Mezinárodním měnovým fondem. V současné době je platební bilance sestavována podle manuálu, jenž nese označení BPM6 (Balance of Payments and International Investment Position Manual) a je již šestým manuálem v pořadí. Manuál BPM6 je v souladu se systémy národních účtů a Evropským systémem národních a regionálních účtů (INTERNATIONAL MONETARY FUND, © 2019)

1.3 Rozdíly BPM5 a BPM6

Dřívější metodika BPM5 – The Balance of Payments Manual No. 5, byla vydána v roce 1993 a její platnost trvala do roku 2014, kdy byla nahrazena novou metodikou. Jedním z nejpodstatnějších rozdílů je změna v její základní rovnici, kdy dříve byla tvořena na levé straně: běžným, kapitálovým a finančním účtem, chybami a opomenutími a na straně pravé: záporně vyjádřenou změnou devizových rezerv.

$$\begin{aligned} & \text{Běžný účet} + \text{Kapitálový účet} + \text{Finanční účet} + \text{Chyby a opomenutí} \\ & = -(\text{Změna devizových rezerv}) \end{aligned}$$

Naproti tomu, dle metodiky nové, byla z pravé strany rovnice vypuštěna změna devizových rezerv a stala se součástí finančního účtu, avšak pod novým názvem – rezervní aktiva. Nová rovnice – identita, má tedy následující tvar:

$$\text{Běžný účet} + \text{Kapitálový účet} + \text{Chyby a opomenutí} = \text{Finanční účet}$$

Jednodušeji řečeno, levou stranu identity můžeme chápat jako pohyb zboží, služeb, peněžních a kapitálových toků v cizí měně mezi osobami s trvalým pobytem v dané zemi a osobami, které nemají trvalý pobyt v dané zemi – tedy mezi tuzemci a cizozemci (Rojíček et al., 2016, s. 477; Mandel a Durčáková, 16-18, 2016; ČNB, ©2019).

Další významná změna se týká terminologie. Jde o dílčí salda běžného účtu, a to bilance prvotních důchodů, která se podle staré metodiky nazývala bilance výnosů a bilance druhotných důchodů, jenž nesla postaru název bilance běžných převodů. Byl změněn také pohled na chápání finančního účtu. Dle staré metodiky BPM5 byl úzce spjat finanční účet s účtem běžným. Položky finančního účtu v podstatě financovaly účet běžný. Tyto položky znázorňovaly kreditní a debetní operace s vazbou na pohyb devizové nabídky a poptávky. Kreditní operace tedy zaznamenávaly skutečný nebo potenciální růst zahraničních pasiv, a také odliv zahraničních aktiv. Debetní operace naopak signalizovaly příliv zahraničních aktiv a úbytek zahraničních pasiv (Rojíček et al., 2016, s. 477; Mandel a Durčáková, 16-18, 2016; ČNB, ©2019).

Nový manuál platební bilance BPM6 vyzdvihuje princip aktiv a pasiv. Pojem kredit byl nahrazen pojmem čistá změna zahraničních finančních aktiv a můžeme pod ním nalézt zvýšení a snížení zahraničních aktiv. Pojem debet vystřídal pojem čistá změna zahraničních finančních pasiv, přičemž položky, které jsou jeho součástí jsou zvýšení a snížení zahraničních pasiv. Ve výsledku tedy tento nový způsob chápání finančního účtu klade důraz ve stejné míře, jak na tokový pohled na platební bilanci, tak na stavový pohled na čistou investiční pozici země vůči zahraničí (Rojíček et al., 2016, s. 477; Mandel a Durčáková, 16-18, 2016; ČNB, ©2019).

Minulý manuál, jenž byl využíván do roku 2014, používal znakovou konvenci, kdy kladné znaménko (plus) značilo pokles aktiv a záporné znaménko (minus) označovalo růst aktiv (odliv). V současnosti došlo ke změně a nový manuál aplikuje kladné znaménko k vyjádření růstu aktiv či pasiv a záporné znaménko pro pokles (ČNB, ©2019).

Tabulka 1 Operace na finančním účtu dle manuálu BPM5 (vlastní zpracování, Mandel a Durčáková, 2016, s. 24)

	Kredit (+)	Debet (-)
Finanční účet	Zvýšení zahraničních pasiv	Zvýšení zahraničních aktiv
<i>přímé investice</i>	Snížení zahraničních aktiv	Snížení zahraničních pasiv
<i>portfoliové investice</i>	(import kapitálu)	(export kapitálu)
<i>finanční deriváty</i>		
<i>ostatní investice</i>		

Tabulka 2 Operace na devizových rezervách dle manuálu BPM5 (vlastní zpracování, Mandel a Durčáková, 2016, s. 24)

	Kredit (+)	Debet (-)
Devizové rezervy (změna)	Snížení zahraničních aktiv	Zvýšení zahraničních aktiv

Tabulka 3 Operace na finančním účtu dle manuálu BPM6 (vlastní zpracování, Mandel a Durčáková, 2016, s. 25)

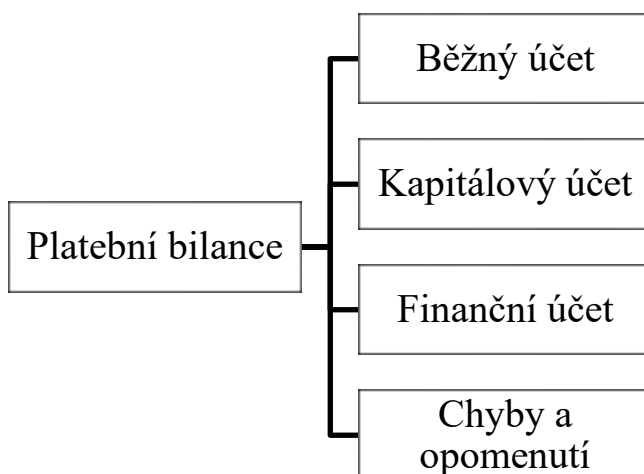
	Čistá změna zahraničních finančních aktiv (+)	Čistá změna zahraničních finančních pasiv (-)
Finanční účet	Zvýšení zahraničních aktiv	Zvýšení zahraničních pasiv
<i>přímé investice</i>	(+)	(+)
<i>portfoliové investice</i>	Snížení zahraničních aktiv	Snížení zahraničních pasiv
<i>finanční deriváty</i>	(-)	(-)
<i>ostatní investice</i>		
rezervní aktiva (devizové rezervy)	Zvýšení zahraničních aktiv (+) Snížení zahraničních aktiv (-)	

1.4 Složky platební bilance

Dle Rojíčka et al. (2016, s. 478) je „platební bilance sestavována na akruálním principu a na principu podvojného účetnictví.“ Z této definice je patrné, že každá transakce, která se v platební bilanci vyskytuje, musí mít dva záznamy. S kladným znaménkem bude zaznamenána transakce jako kreditní položka a se záporných znaménkem jako položka debetní.

Tento dvojitý zápis je nutný, neboť zajišťuje, že účetně bude celá platební bilance vyrovnaná. Položky spadající mezi debetní: dovoz zboží či služeb, odliv důchodů, zvýšení aktiv nebo snížení závazků. Opakem jsou položky kreditní, mezi které patří vývoz zboží a služeb, příliv důchodů, snížení aktiv nebo zvýšení závazků. Struktura platební bilance je složena z běžného účtu, kapitálového účtu a finančního účtu. Posledním účtem je účet chyby a opomenutí, který vyrovnává platební bilanci (Pavelka, 2007, s. 183).

Obrázek 1 – Struktura platební bilance (vlastní zpracování)

1.4.1 Běžný účet

V běžném účtu platební bilance můžeme nalézt platby získané za dovoz a vývoz zboží, jako například potraviny, nábytek, stroje či hračky. Tato bilance je nazývána **bilancí zboží**, kdy dřívější název dle metodiky BPM5 byl **obchodní bilance**. Je tvořena mezinárodními obchodníky. Dále rozeznáváme platby za dovoz a vývoz služeb, tedy **bilanci služeb**, do které spadá kupříkladu zahraniční turistika, ubytování, nákupy nebo poradenství (Brčák a Sekerka, 2010, s. 159).

V běžném účtu platební bilance jsou dále zahrnuty prvotní důchody a druhotné důchody. V České republice je platební bilance členěna dle MMF, který rozčlenil běžný účet pro vyspělé země a pro země rozvíjející se (Mandel a Durčáková, 2016, s. 18-19).

Primární údaje pro sestavení běžného účtu jsou čerpány z ČSÚ, který vykazuje vývoz a dovoz zboží, služeb i položky prvotních a druhotných důchodů. Dalším zdrojem údajů jsou i informace z obchodních bank, přímočarý reporting údajů určitých podniků. Mohou být využity také vlastní propočty či expertní odhady České národní banky (Mandel a Durčáková, 2016, s. 19).

Bilance prvotních důchodů, označována také jako bilance výnosů, zahrnuje zejména výnosy a náklady, které jsou spojeny s investováním v zahraničí. Dále také obsahuje náhrady zaměstnancům – příjmy z práce v zahraničí nebo i výdaje na platy nerezidentů, kteří jsou zaměstnání v domácí ekonomice. Na aktivech se v této bilanci zapisují především výnosy z finančních aktiv a investování v zahraničí nebo i příjmy rezidentů, kteří jsou zaměstnání v zahraničí. Mnohdy se jedná o zisky, úroky, dividendy, ale i renty. Pasivní strana bilance prvotních důchodů zahrnuje zejména reinvestované zisky cizích firem v ČR, ale také dividendy, které jsou vypláceny zahraničním investorům. Nezbytnou součástí bilance prvotních důchodů jsou i úroky, které lze dělit na úroky placené domácími podniky do ciziny z úvěrů akceptovaných od zahraničních bank. Druhým typem úroků jsou ty, které hradí obchodní banky z přijatých depozit a úvěrů ze zahraničí (Mandel a Durčáková, 2016; Rojíček et al., 2016).

V **bilanci druhotných důchodů** nalezneme běžné transfery, které byly uskutečněny mezi rezidenty a nerezidenty. Transfery mohou mít peněžní i nepeněžní formu.¹ Jsou tvořeny daněmi z příjmů, pojistným plněním z neživotního pojištění, bohatstvím (Mandel a Durčáková, 2016, s. 20; Rojíček et al., 2016).

1.4.2 Kapitálový účet

V kapitálovém účtu platební bilance nenalezneme běžné transfery, ale účetní operace, jenž mají kapitálovou povahu. Pod tímto pojmem si můžeme představit transfery, které souvisí s čerpáním zdrojů z EU, s vlastnickými právy k základním prostředkům či osvobozením od dluhů (Mandel a Durčáková, 2016, s. 22).

Rovněž pod tento účet spadají převody nevýrobních nefinančních hmotných aktiv a nehmotných práv, mezi které můžeme zařadit autorská práva, patenty, obchodní značky, franšízy (Mandel a Durčáková, 2016, s. 22).

K položkám, které jsou v něm zahrnuty také patří převody související s migrací obyvatelstva, jako například zboží a finanční aktiva migrantů. Dále pak převody práv k fixním aktivům a převody prostředků spojených s prodejem nebo pořízením fixních aktiv (Jílek, 2013 s. 409).

---

¹ Součástí bilance druhotných důchodu nejsou kapitálové transfery, protože ty jsou zachyceny v samotném kapitálovém účtu platební bilance.

1.4.3 Finanční účet

Ve finančním účtu platební bilance nalezneme dovoz a vývoz zahraničního kapitálu. Dovoz představuje situaci, kdy zahraniční osoby nakupují česká aktiva, poskytují půjčky českým osobám či ukládají své finanční prostředky v českých bankách. Vývoz představuje opačnou situaci – české osoby nakupující zahraniční aktiva, poskytující půjčky zahraničním osobám nebo ukládají v zahraničních bankách svá aktiva (Holman, 2016, s. 576).

Tyto transakce lze rozčlenit dle dvou faktorů. Z hlediska času, a to na krátkodobé či dlouhodobé finanční toky a dále podle hlediska investování, které jsou: přímé investice, portfoliové investice, ostatní investice, finanční deriváty a rezervní aktiva (Mandel a Durčáková, 2016, s. 22-23).

Přímá investice se skládá ze základního kapitálu, reinvestovaného zisku a ostatního kapitálu. Základní kapitál je definován jako vklad nerezidenta do základního kapitálu podniku. Reinvestovaný zisk představuje formu podílu, který má přímý investor na hospodářském výsledku nerozděleném dividendami, který je v poměru k přímé majetkové účasti investora. Ostatní kapitál zahrnuje: poskytnuté úvěry (dluhové cenné papíry a dodavatelské úvěry) (Wokoun a Tvrdoň, 2010, s. 14).

Většina přílivu přímých investic pochází ze zemí EU, která spadá do odvětví nemovitostí, dopravy a telekomunikací, služeb pro podniky a finančního zprostředkování – tedy sektor služeb (Nývtová a Režňáková, 2007, s. 53).

Jestliže má být zařazen kapitálový tok do položky přímé investice, musí být splněn stupeň kontroly zahraničního podniku. V současnosti je uplatňován v České republice zákon a metodika platební bilance. Tento zákon č. 219/1995 Sb., devizový zákon, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „devizový zákon“), resp. v § 1 písm. i) tohoto zákona, jenž byl vydán již roku 1995. Devizový zákon definuje přímou investici jako: *„takové vynaložení peněžních prostředků nebo jiných penězi ocenitelných majetkových práv a jiných majetkových hodnot, jehož účelem je založení, nabytí nebo rozšíření trvalých ekonomických vztahů investujícího tuzemce nebo tuzemců jako osob jednajících ve shodě na podnikání v zahraničí nebo investujícího cizozemce nebo cizozemců jako osob jednajících ve shodě na podnikání v tuzemsku, a to zejména:*

1. vznik nebo získání výlučného podílu na podnikání včetně jeho rozšíření,

2. *účast v nově vzniklém nebo existujícím podnikání, jestliže investor vlastní nebo získá nejméně 10 % podílu na základním kapitálu obchodní společnosti nebo družstva nebo nejméně 10 % podílu na vlastním kapitálu společnosti nebo nejméně 10 % hlasovacích práv nebo jiný podíl na podnikání společnosti přesahující 10 %,*
3. *další poskytnutí nebo přijetí finančních prostředků nebo jiných penězi ocenitelných majetkových hodnot nebo práv v rámci ekonomických vztahů založených přímou investicí,*
4. *finanční úvěr spojený s dohodou o podílu na rozdělení zisku nebo s výkonem účinného vlivu na řízení podniku,*
5. *užití zisku ze stávající přímé investice do této investice (reinvestice zisku).“ (ČESKO, 1995).*

Nývltová a Režňáková (2007, s. 51) definují portfoliové investice jako: „nákupy dlouhodobých zahraničních majetkových cenných papírů (zejména akcií) či dlouhodobých instrumentů (dluhopisů, hypotečních listů atd.), na základě, kterých jejich investor nekontroluje, neovládá ani neřídí podnik v zahraničí a ze zahraničí mu plynou pouze výnosy z kapitálu.

Mezi ostatní investice patří poskytnuté a obdržené dlouhodobé úvěry podniků, vlády a bank, ať už banky centrální či bank komerčních. Dále sem spadají také pohyby krátkodobých finančních toků, jako poskytování krátkodobých úvěrů, nákup a prodej pokladničních poukázek či komerčních papírů a tvorba krátkodobých termínových depozit (Mandel a Durčáková, 2016, s. 23).

V současné době uvnitř finančních derivátů nalezneme termínované obchody, například forwardy, swapy, futures a opce využívány k zajištění rizika a k účelům obchodování. Pod finanční účet rovněž patří i rezervní aktiva, kam řadíme měnové zlato, zvláštní práva čerpání, rezervní pozice u MMF a ostatní rezervní aktiva, například oběživo a vklady, cenné papíry, finanční deriváty a ostatní pohledávky (Rojíček et al., 2016, s. 488-490).

1.4.4 Chyby a opomenutí

Chyby a opomenutí jsou součástí rovnice platební bilance zachycující toky, jenž nejsou statisticky identifikované. Platební bilance má být v zásadě vyrovnaná, avšak velmi často dochází ke zkreslením. Důvodem jsou nepřesnosti při zpracování a získávání dat. Právě kvůli těmto důvodům byl vytvořen tento účet, který plní funkci vyrovnávající položky platební bilance, tedy vyrovnává zkreslení (ČNB, ©2019).

2 SALDA PLATEBNÍ BILANCE

Saldo je obecně definováno jako konečný zůstatek účtu a zjišťuje se jako rozdíl mezi kladnými a zápornými položkami, tedy přírůstky a úbytky během určitého časového období (AZ data, ©2019).

Význam salda spočívá v poskytování základních informací o vnějším rovnovážném či nerovnovážném stavu ekonomiky z pohledu tokového. Pomocí tokového pohledu můžeme sledovat stav veličiny, která má časový rozměr a její velikost určuje délka období, na rozdíl od veličiny stavové, jenž je dána k určitému okamžiku (Peníze, ©2019).

Saldo platební bilance hraje rovněž důležitou roli při zachycování vývoje měnového kurzu a faktorů, které jej ovlivňují – například tržní tlaky, jež mohou domácí měnu zhodnotit, ale bohužel i znehodnotit (Mandel a Durčáková, str. 15, 2016).

Pomocí vývoje sald platební bilance v poměru k HDP je možné stanovit rating země. Pod tímto pojmem se skrývá důvěryhodnost dané země z hlediska rizikovosti podnikání pro zahraniční firmy, jelikož je možné vyčíslit pravděpodobnost, že daná země bude schopna dostát svým závazkům (Mandel a Durčáková, str.15, 2016; Finance, ©2019).

Pro větší přehlednost jsem v následující tabulce uvedla výčet dílčích a kumulativních sald platební bilance.

Dílčí saldo představuje rozdíl mezi kreditní a debetní stranou u jedné položky. Zatímco při kumulativním saldu si můžeme představit pomyslnou čáru, která rozděluje platební bilanci na dvě části – položky, nacházející se pod čarou saldo financují a položky, umístěné nad čarou saldo vytvářejí. Z tohoto tvrzení tedy vyplývá, že jednotlivý souhrn dílčích sald tvoří salda kumulativní (Ptatscheková a Dittrichová, 2013, s. 22).

Tabulka 4 – Dílčí a kumulativní salda platební bilance (vlastní zpracování, Mandel a Durčáková, 2016, s. 21)

	Saldo	
	dílčí	kumulativní
Vývoz zboží		
Dovoz zboží		
Bilance zboží	x	
Příjmy za služby		
Výdaje za služby		
Bilance služeb	x	
Výkonová bilance		x
Prvotní důchody – příjmy		
Prvotní důchody – výdaje		
Bilance prvotních důchodů	x	
Druhotné důchody – příjmy		
Druhotné důchody – výdaje		
Bilance druhotných důchodů	x	
Bilance běžného účtu		x

2.1 Saldo obchodní bilance

Saldo obchodní bilance tvoří rozdíl mezi vývozem a dovozem zboží, jenž se dále člení na základě dvou kritérií, a to dle druhu komodity a území. Komoditní členění zahrnuje potraviny, nápoje a tabák, suroviny, paliva, tuky a oleje, chemikálie, tržní výrobky, stroje a dopravní prostředky, průmyslové výrobky a zboží, jenž není zařazeno. Teritoriální členění obsahuje svět celkem, eurozónu, ostatní evropské země, země Ameriky, Afriky, Asie Austrálie a Nový Zéland (Mandel a Durčáková, 2016, s. 19-20).

V současné době se kromě vývozu a dovozu zboží do obchodní bilance řadí také re-export a merchantingové obchody. Re-exportem se rozumí „dovoz zboží rezidentem domácí ekonomiky ze zahraničí s následným vývozem“ a merchantingové obchody značí „nákup zboží rezidentem domácí ekonomiky v zahraničí od nerezidenta s následným prodejem jinému nerezidentovi bez uskutečnění dovozu zboží do domácí ekonomiky“ (Mandel a Durčáková, 2016, s. 19-20).

Saldo obchodní bilance může být aktivní, pasivní nebo vyrovnané. V případě aktivního salda položky vývozu převyšují položky dovozu a hovoříme tedy o saldu kladném, naopak u pasivního salda je tomu obráceně – tedy saldo záporné a u vyrovnaného salda nastává rovnost mezi vývozem a dovozem a saldo je tudíž nulové.

Zejména pro importéry a exportéry je důležité sledovat vývoj obchodního salda, protože jim umožňuje předvídat kapacitu trhu určité země (Mandel a Durčáková, 2016, s. 15).

2.2 Saldo výkonové bilance

Saldo výkonové bilance se skládá ze dvou složek – salda bilance obchodu a bilance služeb. Výsledné saldo je také nazýváno čistý export a obzvláště v podmínkách malé otevřené ekonomiky, jejímž příkladem je i Česká republika, má vliv na výši hrubého domácího produktu. HDP, měřené pomocí výdajové metody, je totiž významně ovlivňováno spotřebou, investicemi a vládními výdaji, ale zároveň čistým exportem zboží a služeb – tudíž výsledným saldem výkonové bilance, přičemž:

$$GDP = C + I + G + NX$$

GDP .. hrubý domácí produkt (gross domestic product)

C .. soukromá spotřeba

I .. investice

G .. vládní spotřeba

NX .. čistý export (saldo výkonové bilance).

V souvislosti s vývozem a dovozem zboží a služeb je pro ekonomiku důležité sledovat vývoj importních a exportních cen, které jsou znázorňovány pomocí indexů. Jejich podílem, tedy indexu zahraničních importních cen a indexu zahraničních exportních cen, získáme ukazatel zahraničních směnných relací, jenž vyjadřuje efektivnost zahraničního obchodu (Mandel a Tomšík, 2018, s. 15; Mandel a Durčáková, 2016, s. 21).

2.3 Saldo běžného účtu

Saldo běžného účtu interpretuje celkovou finanční pozici dané země vůči zahraničí, označuje se také jako „čistá investiční pozice země vůči zahraničí“.

Mandel a Tomšík uvádí, že „součet kumulativního salda běžného účtu (CAB) a dílčího salda kapitálového účtu (KAB) je při abstrahování od chyb a opomenutí roven změně zahraniční investiční pozice země (IIP):“

$$CAB + KAB = \Delta IIP$$

(Mandel a Durčáková, 2016, s. 22; Mandel a Tomšík, 2018, s. 17).

Co se týče vlivu salda kapitálového účtu, je nutností jej uvádět ve výše uvedené rovnici, avšak ve většině zemí je jeho účinek nepatrný (Mandel a Durčáková, 2016, s. 22)

Jak již bylo řečeno, zahraniční investiční pozice země informuje o celkové finanční pozici země vůči zahraničí pomocí bilance, jejíž aktiva se skládají z pohledávek za zahraničními subjekty a držba zahraničního majetku domácími subjekty. Pasiva naopak tvoří závazky domácích subjektů vůči zahraničním subjektům a držba majetku na domácím území zahraničními subjekty (Mandel a Tomšík, 2018, s. 17).

V případě kladného salda běžného účtu rostou zahraniční pohledávky, klesají zahraniční závazky nebo se saldo nahromadí jako držba zahraničního majetku, například akcií zahraniční firmy. Může také nastat situace, kdy je saldo běžného účtu záporné, což vede naopak ke snížení zahraničních pohledávek a zvýšení zahraničních závazků. Třetí možnost, jenž může nastat, je saldo nulové, což značí rovnováhu platební bilance a současně fakt, že investiční pozice dané země se nemění (Mandel a Tomšík, 2018, s. 17).

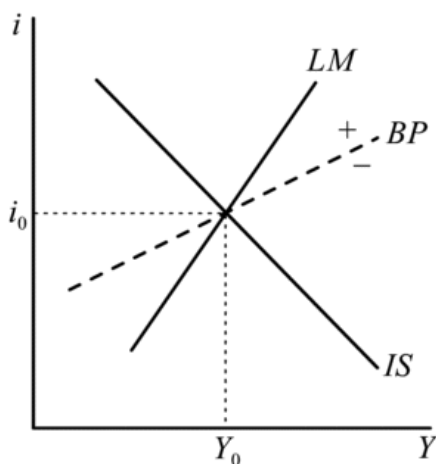
Tabulka 5 Zahraniční investiční pozice země v členění na dlužnickou a majetkovou část (vlastní zpracování, Mandel a Tomšík, 2018, s. 17)

	Zahraniční aktiva	Zahraniční pasiva
Věřitelská (dlužnická) pozice země	Pohledávky za zahraničními subjekty	Závazky vůči zahraničním subjektům
Majetková (vlastnická) pozice země	Majetkové investice v zahraničí uskutečněné domácími subjekty	Majetkové investice v ČR uskutečněné zahraničními subjekty

3 ROVNOVÁHA A NEROVNOVÁHA PLATEBNÍ BILANCE

Rovnováha platební bilance je označována jako vnější rovnováha a úzce souvisí s celkovou rovnováhou trhu zboží a trhu peněz, jenž je nazývána rovnováhou vnitřní. Tuto problematiku blíže popisuje makroekonomický model IS-LM-BP, známý rovněž pod názvem Mundell-Flemingův model, podle jmen jeho tvůrců – Roberta Mundella a Marcuse Fleminga (BusinessCenter, ©2019).

Obrázek 2 Makroekonomický model IS-LM-BP (International Economics Glossary, ©2019)

Výše uvedený obrázek znázorňuje model IS-LM-BP. Celková rovnováha nastává v průsečíku tří křivek – IS, LM a BP.

Křivka BP zachycuje platební bilanci, křivka IS označuje trh zboží a služeb a křivka LM značí trh peněz. Rovnovážný stav u všech tří křivek nastává při určité kombinaci úrokové sazby (i) a důchodu (Y) (International Economics Glossary, ©2019).

Nás bude blíže zajímat křivka BP – tedy platební bilance. Její rovnovážný stav můžeme definovat jako „trvale udržitelnou strukturu finančních a reálných toků mezi domácí ekonomikou a zahraničím, která do budoucna nezakládá potřebu změny měnového kurzu, důchodu, cen, peněžní zásoby nebo úrokových sazeb.“ (Mandel a Tomšík, 2008, s. 17)

V praxi tomu tak ale většinou není, platební bilance není rovnovážná, proto existují vyrovnávací procesy, jejímž úkolem je navrátit tuto bilanci opět do rovnovážného stavu. Vyrovnávacím procesům se budu podrobněji věnovat v následujících podkapitolách.

3.1 Příčiny nerovnováhy

Jak již bylo uvedeno výše, platební bilance se může dostat do nerovnovážného stavu. Podněty, které tento stav zapříčiňují se označují jako „šoky“. V této podkapitole podrobněji rozebereme „negativní“ šoky, vedoucí k deficitu platební bilance. Tyto šoky lze členit podle nejrůznějších kritérií (Mandel a Tomšík, 2018, s. 27).

První rozlišovací kritérium je věcná povaha šoku, podle které rozeznáváme čtyři základní podoby:

- a) Poptávkové šoky – jejichž příčinou jsou změny peněžní zásoby, jež vyvolává centrální banka tím, že změní úrokovou sazbu a zvýší spotřebu a investice.
- b) Nabídkové šoky – jejich příčinou je neočekávaný růst nákladů, což vyvolá růst cen.
- c) Portfoliové šoky,
- d) Strukturální šoky.

Další členění se zaměřuje na vztah k domácí ekonomice:

- a) vnitřní,
- b) vnější.

V případě vnějších šoků se ekonomika může bránit pomocí změny kursu, zatímco u šoků vnitřních je vhodnější alternativou změna domácí poptávky a zachování pevného kursu.

Z hlediska délky působení rozlišujeme tři typy šoků:

- a) jednorázový šok, který po čase zaniká,
- b) jednorázový šok, který působí trvale,
- c) permanentně se opakující šok.

V prvním případě hovoříme o jednorázovém šoku, jež nepůsobí trvale. Kupříkladu se může jednat o dočasné zvýšení cen zemědělských komodit při nepříznivých podmínkách počasí, kdy nastává neúroda. Zemědělci disponují nedostatkem úrody – automaticky tedy cena vzroste, což může zapříčinit pokles poptávky a jejich zisky se tudíž snižují. V tomto případě je vhodné vzít v potaz devizové rezervy a pomocí nich deficit výkonové bilance profinancovat.

Druhý zmiňovaný typ šoku je jednorázový šok působící trvale. Možnou reakcí na něho je změna kursu měny jako způsobu nápravy výkonové bilance. V případě deficitu výkonové bilance (Mandel a Tomšík, 2018, s. 28-29).

Posledním typem členění je z hlediska dopadu na jednotlivé ekonomiky:

- a) symetricky,
- b) asymetricky.

V případě „šoku“ symetrického se jeho působení vztahuje ve stejné míře na všechny země, zatímco u „šoku“ asymetrického je tomu u každé země jinak a nemusí působit na všechny (Mandel a Tomšík, 2018, s. 29-30).

3.2 Vyrovnávací procesy výkonové bilance

Pro případ, kdy dojde k vychýlení od rovnovážného stavu, ekonomická teorie postupně formulovala různé druhy procesů, jež výkonovou bilanci vyrovnají a zajistí opět rovnováhu. Existují čtyři základní vyrovnávací procesy – cenový, kursový, důchodový a monetární.

3.2.1 Cenový vyrovnávací proces výkonové bilance

Tento vyrovnávací proces se řadí k nejstarším. Jeho tvůrce – skotský filosof David Hume, zkoumal rovnováhu obchodní bilance v souvislosti s kvantitativní teorií peněz. Tato teorie stojí na skutečnosti, že nabídka peněz přímo ovlivňuje cenovou hladinu – míru inflace.

Pokud tedy dovoz ze zahraničí převyšuje vývoz, nastává záporné saldo v obchodní bilanci. To znamená, že platby jsou vyšší než inkaso, což vede k celkovému odlivu peněz ze země. Z toho vyplývá, na základě již zmíněné kvantitativní teorie peněz, že s odlivem peněz se zároveň snižuje domácí cenová hladina (Mandel a Tomšík, 2018, s. 32).

Mandel a Tomšík (2018, s. 32) ve své publikaci uvádí, že: „nižší domácí ceny obnoví exportní konkurenceschopnost země a obchodní bilance se vyrovná. Slabým místem tohoto vyrovnávacího procesu je nízká pružnost cen a mezd směrem dolů.“

3.2.2 Kursový vyrovnávací proces výkonové bilance

Již z názvu tohoto vyrovnávacího procesu je patrné, že souvisí s měnovým kursem. Jeho podstatou je tedy vyrovnat výkonovou bilanci buď prostřednictvím pohyblivého kursu (tj. floatingu) nebo, za podmínek pevného kursu, pomocí devalvace či revalvace měny. Ovlivňování měny má v kompetenci Česká národní banka (Mandel a Tomšík, 2018).

V praxi tedy nastávají dvě situace:

- Pokud výkonová bilance vykazuje deficit, centrální banka znehodnocuje měnu a tím pádem vzroste export a klesne import. Pro domácí exportéry bude výhodné zboží a služby vyvážet, protože jejich profit bude vyšší a naopak pro importéry bude nevýhodné dovážet. V důsledku toho opět nastává rovnováha výkonové bilance (Mandel a Tomšík, 2018, s. 70-71).

Obrázek 3 Vliv kursového vyrovnávacího procesu v případě schodku výkonové bilance (vlastní zpracování, Mandel a Tomšík, 2018, s. 71)

- Jestliže konečný stav výkonové bilance je přebytek – situace se vyvíjí přesně obráceně než v předchozím případě. Česká národní banka posiluje domácí měnu, následně dochází k poklesu exportu a zároveň roste import a ve výkonové bilanci vzniká opět rovnováha (Mandel a Tomšík, 2018, s. 71-71).

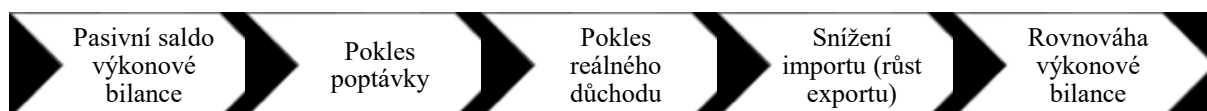
Obrázek 4 Vliv kursového vyrovnávacího procesu v případě přebytku výkonové bilance (vlastní zpracování, Mandel a Tomšík, 2018, s. 71)

3.2.3 Důchodový vyrovnávací proces výkonové bilance

Důchodový vyrovnávací proces má své kořeny již ve 30. letech 20. století. Klíčovou postavou v dějinách jeho tvorby je známý britský ekonom John Maynard Keynes. Celá koncepce tohoto procesu je založena na odmítnutí cenové a mzdové pružnosti. Předpoklady, které jsou nezbytné pro fungování tohoto procesu, jsou pevný měnový kurs, dostatek vol-

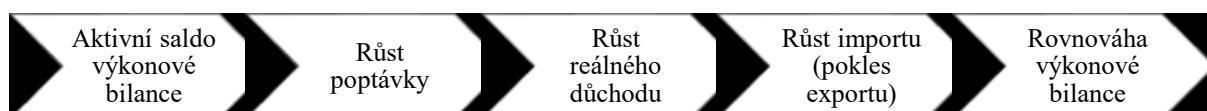
ných výrobních kapacit, konstantní cenová hladina a automaticky se přizpůsobující peněžní nabídka – tedy neuvažování vlivu peněz. Základem pro obnovování rovnováhy salda výkonové bilance je změna důchodu. Existují dvě situace, které mohou zapříčinit nerovnováhu salda výkonové bilance: saldo je buď aktivní, vykazuje tudíž přebytek, nebo je pasivní a vykazuje deficit (Mandel a Tomšík, 2008).

Saldo se může dostat do deficitu prostřednictvím poklesu zahraniční poptávky po domácím zboží. V důsledku toho klesne i důchod exportérů. V tomto okamžiku začíná proces vyrovnání – „demultiplikační proces“. Vzhledem k poklesu důchodů ekonomické subjekty omezují své výdaje, snižují se tedy nákupy jak zahraničního zboží, tak i zboží tuzemského. Výsledkem je celkový pokles důchodu, snížení dovozu a popřípadě i růst vývozu (Mandel a Tomšík, 2008).

Obrázek 5 Vliv důchodového vyrovnávacího procesu v případě deficitu výkonové bilance (vlastní zpracování, Mandel a Tomšík, 2008, s. 37)

Na druhou stranu, pokud je saldo aktivní, situace se vyvíjí přesně obráceně. Saldo je aktivní proto, že poptávka roste, zvyšuje se spolu s ní i reálný důchod a začne probíhat multiplikační proces. Nákupy zahraničního i domácího zboží vzrostou, celkový důchod vzroste, stejně jako import. Export naproti tomu bude klesat. Tento proces bude probíhat tak dlouho, než saldo výkonové bilance bude opět v rovnováze (Mandel a Tomšík, 2008, s. 37)

Obrázek 6 Vliv důchodového vyrovnávacího procesu v případě přebytku výkonové bilance (vlastní zpracování, Mandel a Tomšík, 2008, s. 37)

3.2.4 Monetární vyrovnávací proces výkonové bilance

Poslední základní proces vyrovnání výkonové bilance se nazývá monetární. Jako jediný z vyrovnávacích procesů se zabývá platební bilancí jako celkem, a ne pouze výkonovou bilancí. Již od konce padesátých let se ekonomové zabývají otázkou, jestli se deficit či přebytek salda může vyrovnat i jiným způsobem než pohybem cen, důchodu a měnového kursu (Durčáková a Mandel, 2003; Mandel a Tomšík, 2008, s. 76).

Odpověď na výše zmíněnou otázku nám přináší právě monetární vyrovnávací proces. Podle něj existuje vztah mezi vývojem měnových, respektive úvěrových agregátů a saldu platební bilance. V podstatě se tento vyrovnávací proces dále dělí na dva monetární přístupy podle základu, na kterém je formulovaný – proces, formulovaný na keynesovském základě (Polakův model) a proces, jenž byl formulován na monetaristickém základě (Johnsonův model) (Durčáková a Mandel, 2003; Mandel a Tomšík, 2008, s. 76).

Význam obou modelů spočívá ve snaze najít optimální tempo růstu měnových veličin (za podmínek pevného měnového kursu), jenž by zajistilo rovnováhu platební bilance. Prvotně je monetární vyrovnávací proces určen pro Českou národní banku, která jej společně s dalšími regulačními nástroji využívá k nastolení vnější ekonomické rovnováhy. Model však může fungovat i bez pomoci centrální banky – v tomto případě je její kompetence dokonce zcela vyloučena. Jedná se o situaci, kdy model funguje na plně automatizovaném samoregulačním základě (Durčáková a Mandel, 2003; Mandel a Tomšík, 2008, s. 76).

Pokud se vrátím k prvnímu případu fungování modelu, který slouží v podstatě jako nástroj centrální banky, můžou nastat dvě situace:

- a) saldo výkonové bilance je aktivní – Česká národní banka musí nakupovat devizy a snaží se docílit toho, aby u domácí měny nedošlo k apreciaci. Tím pádem dochází k prodeji tuzemské měny, zvýšení domácí peněžní zásoby a je vyvíjen nápor na růst dovozu nebo snížení vývozu zboží a služeb. Následně by mělo dojít k vyrovnání výkonové bilance (Durčáková a Mandel, 2003; Mandel a Tomšík, 2008, s. 76).
- b) saldo výkonové bilance je pasivní – Česká národní banka je pobízena k prodeji deviz a chrání tak domácí měnu před znehodnocením. To vyvolává nákup domácí měny, snižují se tím také domácí peněžní zásoby a zároveň klesá import a roste export zboží a služeb. Výkonová bilance by poté opět měla mít vyrovnaný stav. (Durčáková a Mandel, 2003; Mandel a Tomšík, 2008, s. 76).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 CELOREPUBLIKOVÝ EKONOMICKÝ PŘEHLED

Ve své bakalářské práci se zabývám platební bilancí České republiky, proto tato kapitola bude věnována stručnému ekonomickému přehledu České republiky, a to k roku 2017, protože následná analýza se bude vztahovat k časovému období 2007–2017. V některých případech budu národní údaje porovnávat s průměrnými hodnotami zemí OECD, tedy s Organizací pro hospodářskou spolupráci a rozvoj.

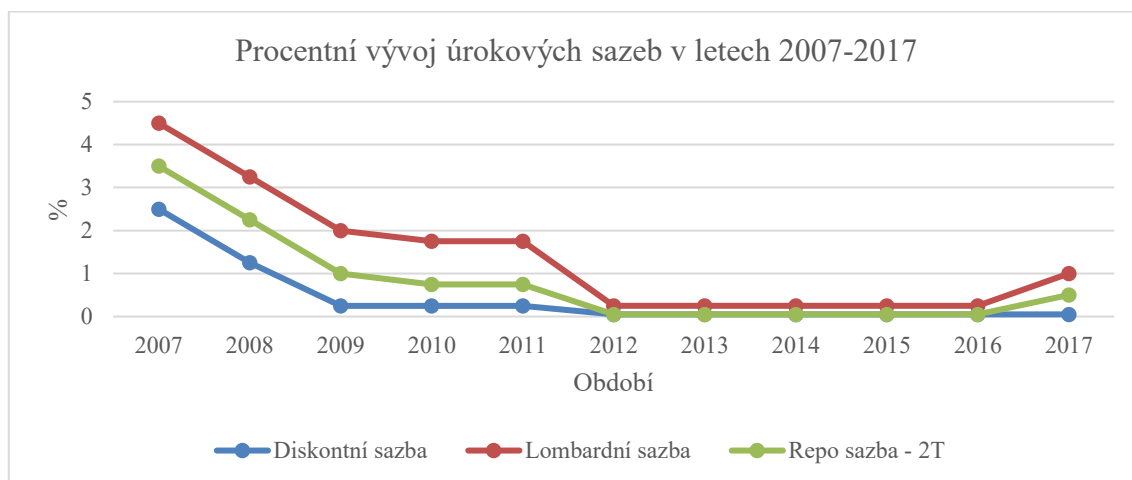
Česká republika je vnitrozemský stát, nacházející se ve střední Evropě. Co se týče velikosti, řadí se spíše k malým zemím světa – počet obyvatel v roce 2017 byl 10,5 milionu. Oproti ostatním státům je však poměrně hustě osídlen. Na jednom kilometru čtverečním žije průměrně 137 obyvatel, což je oproti průměru zemí OECD téměř čtyřnásobně více.

4.1 HDP

Nejprve se zaměřím na výkonnost celé ekonomiky, která je sledována pomocí hrubého domácího produktu. V roce 2017 činila výše nominálního HDP 5062,1 miliardy korun českých. Průměrný reálný růst za posledních pět let Česká republika zaznamenala ve výši 2,9 %. Ve srovnání s průměrem zemí OECD, jenž dosahuje hodnoty 2,1 %, je reálný růst v naší zemi rychlejší (ČSÚ, ©2019).

4.2 Vývoj úrokových sazeb

V níže uvedeném grafu můžeme pozorovat vývoj jednotlivých úrokových sazeb ve sledovaném období. Jedná se o diskontní, lombardní a dvoutýdenní REPO sazbu.

Graf 1 Vývoj úrokových sazeb v letech 2007-2012 (vlastní zpracování, ARAD, ©2019)

Co se týče diskontní sazby, na začátku sledovaného období její hodnota činila 2,5 %. Od roku 2012 až do konce období můžeme pozorovat konstantní vývoj, kdy byla diskontní sazba ve výši 0,05 %.

Lombardní sazba vykazovala v roce 2007 hodnotu 4,50 %. Od roku 2008 můžeme pozorovat postupný propad, který trval až do roku 2016, kdy výše lombardní sazby činila 0,25 %. Tento pokles zapříčinil zvýšení poptávky komerčních bank po úvěrech od centrální banky. V posledním roce sazba vzrostla, a to na hodnotu 1,0 %.

Dvoutýdenní REPO sazba byla zaznamenána na počátku období ve výši 3,5 %. V následujících letech lze konstatovat, stejně jako u lombardní sazby, pokles, trvající až do roku 2016 (0,05 %). Roku 2017 pozorujeme zvýšení na 0,5 %.

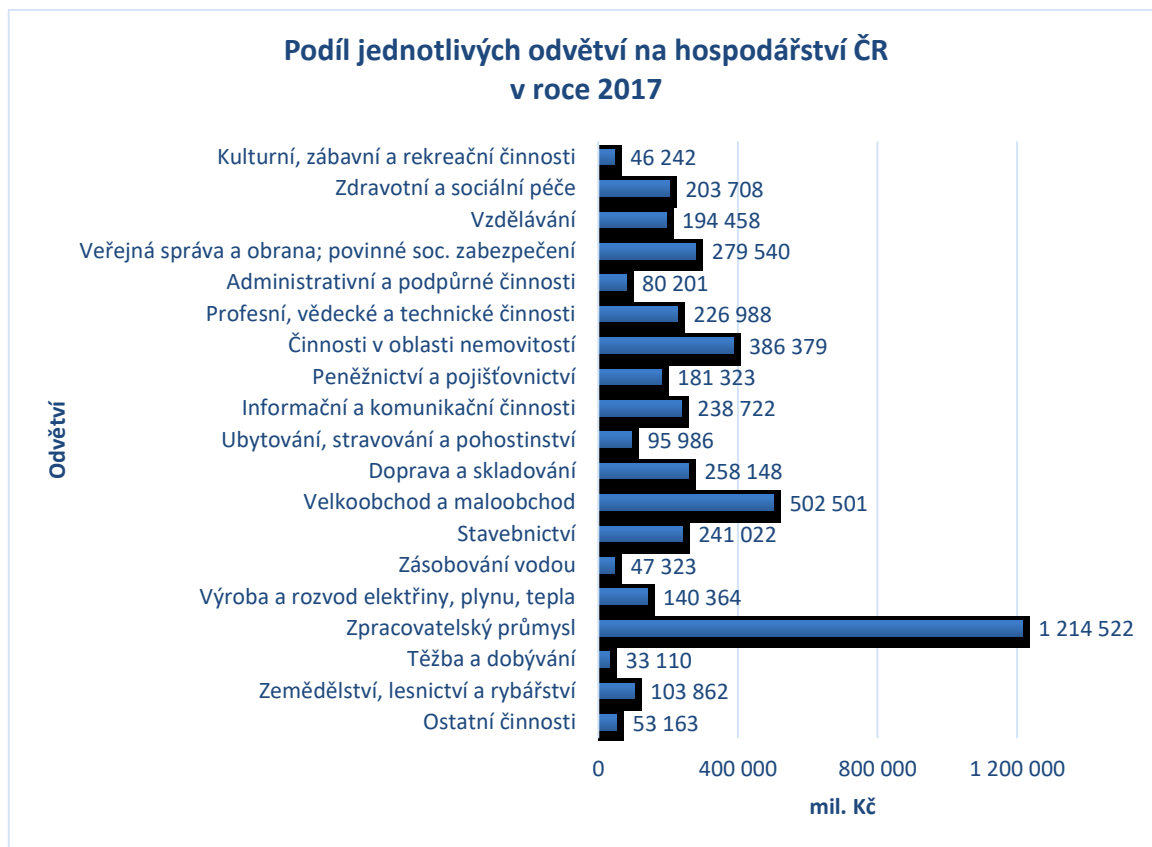
4.3 Národní hospodářství

Dále se budu věnovat hospodářství. Nejvýznamnější složkou národního hospodářství je v České republice zpracovatelský průmysl. V roce 2017 přispěl zpracovatelský průmysl k meziročnímu růstu hrubé přidané hodnoty, tedy ke zvýšení HDP téměř polovičním podílem. Nezanedbatelný podíl na zvýšení hrubé přidané hodnoty měl také sektor služeb-dominantní postavení v něm zaujímaly položky obchod, doprava, ubytování a pohostinství. Vysokých hodnot dosahovalo také odvětví činnosti v oblasti nemovitostí. Nejvýznamnější změnu zaznamenal sektor peněžnictví a pojišťovnictví (ČSÚ, ©2019; MFCR, ©2019).

V České republice je nejvíce zaměstnaných osob v sektoru služeb (56 % ekonomicky aktivního obyvatelstva). Dále je to průmysl, kde pracuje téměř 40 % a nejméně osob vykazuje zemědělství, což zaměstnává pouze 4 % obyvatel. Největším podnikem nabízející práci je Škoda Auto v Mladé Boleslavi.

Sektor zemědělství, který v posledních čtyřech letech vykazoval rostoucí charakter, zaznamenal prudký pokles, který se projevil i na podílu na přidané hodnotě. Příčinou byla slabá úroda obilovin, zejména kukuřice, ale také řepky a ovoce. Naopak mimořádná byla úroda luštěnin (ČSÚ, ©2019).

Následující graf zobrazuje podíl jednotlivých odvětví na hospodářství České republiky v roce 2017. Tabulka, ze které byl graf vytvořen, je obsažena v příloze.

Graf 2 Podíl jednotlivých odvětví na hospodářství ČR v roce 2017 (vlastní zpracování, ČSÚ, ©2019)

4.4 Zahraníční obchod

Co se týče obchodu se zahraničím, tedy exportu a importu, Česká republika nejvíce obchoduje se sousedními státy, dále s Ruskem a Čínou. Polovinu domácího vývozu realizuje Česká republika se sousedními státy. Německo, Slovensko a Rakousko se řadí k nejdůležitějším obchodním partnerům. Mimo Evropu je významný exportní partner Rusko (Statistika&My, ©2019; ČSÚ, ©2019).

Hlavní oblastí, která hraje v České republice klíčovou roli ve vývozu je výroba motorových vozidel. Celková hodnota vývozu motorových vozidel dosáhla v roce 2017 hodnoty 995,1 miliardy korun a zároveň tvořila 28,5 % exportu. Mezi další oblasti se řadí vývoz strojů a zařízení a elektrické zařízení. Zvedla se také poptávka po tuzemských počítačích, elektronických a optických přístrojích. Hodnota vývozu těchto výrobků činila 309,2 mld. Kč (Statistika&My, ©2019; ČSÚ, ©2019).

Nyní se zaměřím na dovoz. Celková hodnota dováženého zboží a služeb dosáhla hodnoty 3 343,8 mld. Kč. Nejvíce poptávanými oblastmi z hlediska dovozu jsou motorová vozidla,

elektrická zařízení, základní kovy, ropa a zemní plyn. Hlavními obchodními partnery, od kterých Česká republika dováží jsou Rusko, Německo, Čína, Rakousko, Spojené státy americké a Polsko (Statistika&My, ©2019; ČSÚ, ©2019).

4.5 Trh práce

Situace na trhu práce se stejně jako v minulých letech vyvíjela příznivě. Podle výběrového šetření pracovních sil v roce 2017 pracovala ve věku 15–64 let 74,3 % obyvatel. Zaměstnanost mužů, jenž byla zaznamenána v hodnotě 81,4 % se řadí k nejvyšší v EU. Nejvíce zaměstnaných pracovalo v oblasti služeb, a to v odvětvích profesním, vědeckém, technickém, administrativním a také informačním a komunikačním. Druhým podstatným sektorem byl v tomto roce zpracovatelský průmysl (ČSÚ, ©2019).

Dalším důležitým ukazatelem je obecná míra nezaměstnanosti osob ve věku 15-64 let, která byla ve výši 2,4 %. Průměrná hrubá měsíční mzda ve sledovaném období dosahovala hodnoty 29 050 Kč (ČSÚ, ©2019).

4.6 Vývoj měnového kurzu

Česká republika disponuje vlastní měnou – korunou českou, jenž je plně konvertibilní. V průběhu roku 2017 kurz koruny posílil, a to: vůči euru 5,5 % (25,65 CZK/EUR) a vůči dolaru o 17,5 % (21,79 CZK/USD).

Obrázek 7 Vývoj kurzu koruny vůči euru v letech 2007-2017 (Kurzy, ©2019)

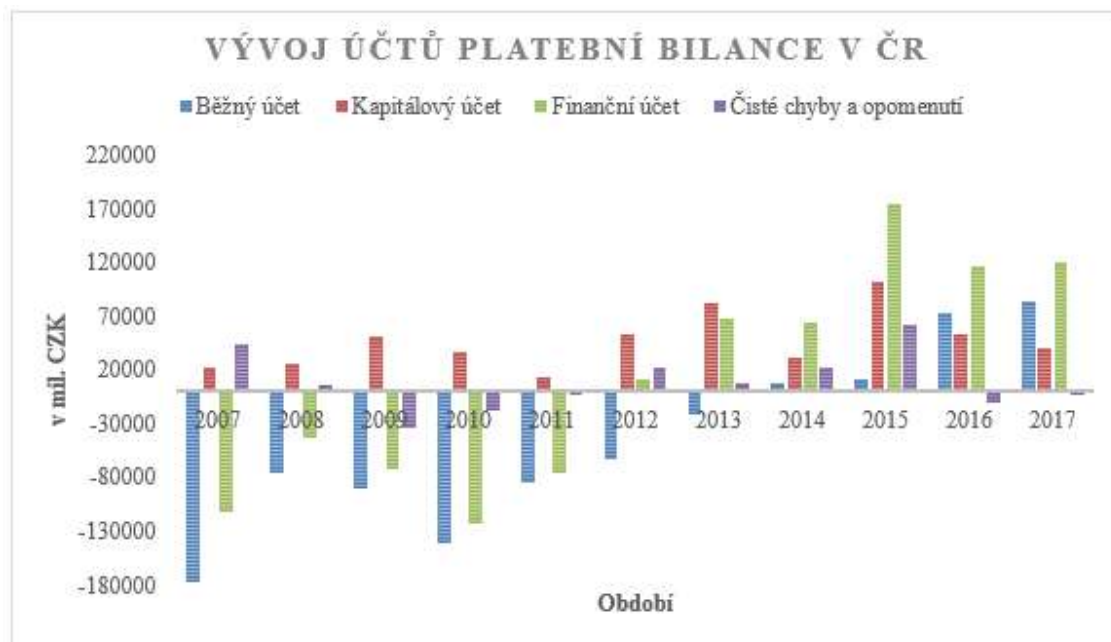
Z výše uvedeného obrázku můžeme pozorovat vývoj koruny vůči euru v letech 2007 až 2017. Námí sledované období začíná rokem 2007, na jehož konci hodnota koruny činila 26,32 CZK/EUR. Následoval rok 2008, kdy postavení koruny významně posílilo – hodnota dospěla ke své nejsilnější pozici ve sledovaném období-v první polovině tohoto roku – 23,01 CZK/EUR. Následně se však začal projevovat vliv hospodářské krize a od druhé poloviny roku 2008 koruna začala oslabovat. Její hodnota se dostala až na 29,47 CZK/EUR, což bylo v únoru 2009. V dalších letech hodnota fluktovala a na konci sledovaného období, tedy v roce 2017, nabývala hodnoty 25,68 CZK/EUR. Oproti hodnotě, které dosahovala na začátku období tedy pozorujeme posílení o 0,64 Kč (Kurzy, ©2019).

5 ANALÝZA PLATEBNÍ BILANCE V LETECH 2007–2017

V této kapitole se budu zabývat analýzou platební bilance v letech 2007–2017. Nejprve zde promítnu vývoj všech účtů platební bilance a následně se budu věnovat jejich podrobnější struktuře a popisu, neboť tak dosáhnu detailnějšího zhodnocení vývoje.

Potřebná data budu čerpat z dostupných internetových zdrojů, především z databáze časových řad ARAD, které poskytuje Česká národní banka. Dalším významným zdrojem, jenž lze využít v mé práci je Český statistický úřad, popřípadě Ministerstvo financí. Zmíněné internetové stránky disponují také statistickými ročenkami a komentáři, které budou rovněž přínosné k objasnění dané problematiky. Výroční zprávy o vývoji platební bilance byly vydávány do roku 2010, následující roky Česká národní banka zahrnuje vývoj platební bilance do čtvrtletních zpráv o inflaci.

Nejdříve jsem pro přehlednost uvedla vývoj všech účtů, které se v platební bilanci nachází, abychom získali ucelený pohled na vývoj platební bilance v České republice. Jedná se o salda běžného účtu, kapitálového účtu, finančního účtu a saldo účtu čisté chyby a opomenutí.

Graf 3 Vývoj účtů platební bilance v ČR v letech 2007-2017 (vlastní zpracování, ARAD, ©2019)

Z grafu lze pozorovat celkovou tendenci platební bilance, a to běžný i finanční účet pohybující se v deficitu až do roku 2012, přičemž běžný účet převyšuje hodnotu finančního účtu. Následující rok nastává transformace. Saldo běžného účtu vykazuje stále záporné hodnoty, avšak účet finanční se ocitá v přebytku (68,3 mld. Kč). V roce 2013 na platební bilanci působí také velmi pozitivně saldo kapitálového účtu, což bylo způsobeno především čerpáním evropských dotací, které nám byly k dispozici po vstupu do EU od roku 2004. Změna nastává v roce 2014, kdy již k přebytku platební bilance nepřispívá pouze účet kapitálový a finanční, ale také účet běžný. U běžného účtu tak můžeme pozorovat trvalý růst přebytku, jež je v roce 2017 ve výši téměř 83,5 mld. Kč.

Tabulka níže zobrazuje jednotlivé hodnoty všech účtů v letech 2007-2017. V posledním sloupci si můžeme všimnout ověření rovnosti, zda byla dodržena rovnováha platební bilance, která musí platit, tedy účet běžný, kapitálový a účet chyb a opomenutí je roven účtu finančnímu.

V následujících kapitolách jednotlivé účtu analyzují dle jejich struktury a budu se jim věnovat detailněji.

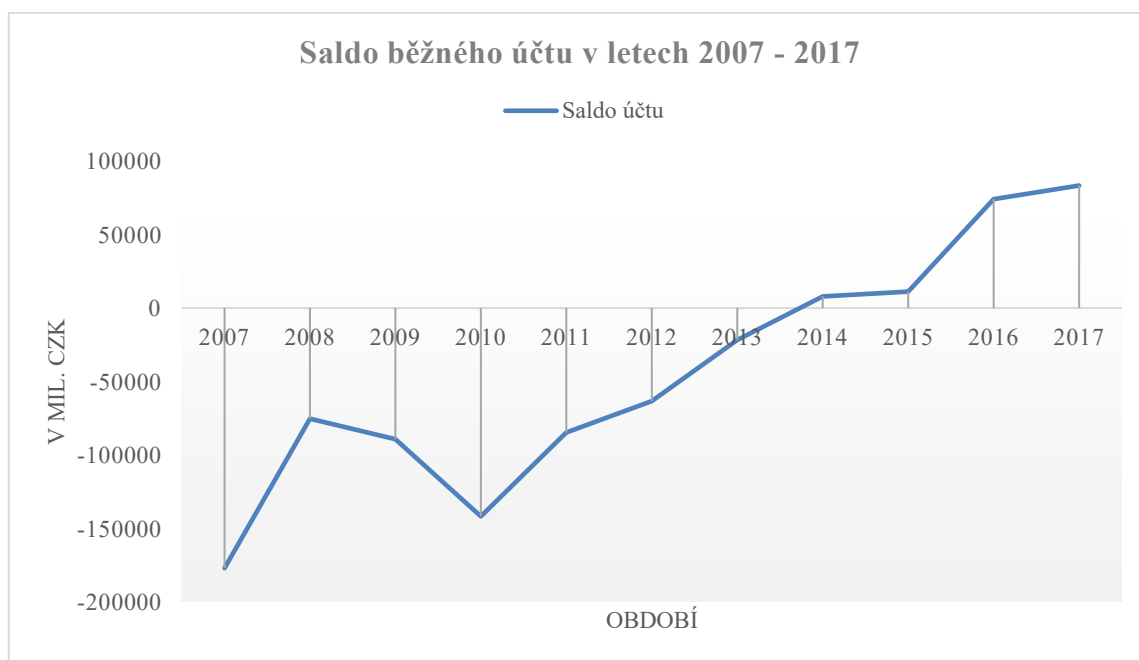
Tabulka 6 Vývoj účtů platební bilance v letech 2007-2017, v mil. CZK (vlastní zpracování, ARAD, ©2019)

	Běžný účet	Kapitálový účet	Finanční účet	Čisté chyby a opomenutí	BŮ+KŮ+ČCHAO
2007	-177112,9	21923,9	-111061,7	44127,3	-111061,7
2008	-75254,7	26024,3	-43229,1	6001,3	-43229,1
2009	-89203,0	51274,6	-72346,9	-34418,5	-72346,9
2010	-141776,5	37596,4	-122338,9	-18158,8	-122338,9
2011	-84800,8	12710,1	-74763,6	-2673,0	-74763,6
2012	-63313,0	53011,0	11688,7	21990,7	11688,7
2013	-21784,4	82436,6	68307,5	7655,3	68307,5
2014	7882,7	32318,6	63594,5	23393,1	63594,5
2015	11283,1	101895,3	175260,2	62081,9	175260,2
2016	74219,3	53509,7	116856,7	-10872,3	116856,7
2017	83464,0	40599,5	120531,7	-3531,8	120531,7

5.1 Běžný účet

Běžný účet je spolu s účtem finančním, kterému se budu věnovat podrobněji v následující kapitole, velmi podstatným účtem v rámci platební bilance v ČR. V této kapitole rozeberu jednotlivá dílčí salda, která tvoří celkovou bilanci běžného účtu. Kumulativní saldo běžného účtu můžeme rozčlenit na čtyři samostatná dílčí salda. Bilance zboží zachycuje hodnotu, jenž nám vznikne po odečtení importu od exportu. Bilanci služeb tvoří souhrn všech služeb, které byly poskytnuty tuzemskými podniky do zahraničí, od něhož se odečítá souhrn služeb poskytnutých tuzemcům zahraničními podniky. Dále se budu věnovat dílčím saldům prvotních a druhotných důchodů.

Období, kterým se budu zabývat, můžeme rozdělit do tří pomyslných částí. První z nich je rok 2007, jenž identifikuje růst. Dále následují roky 2008 a 2009, zaznamenávající pokles salda a posledním pomyslným obdobím jsou roky 2010 až 2017, kdy můžeme vidět pozvolný trvalý růst.

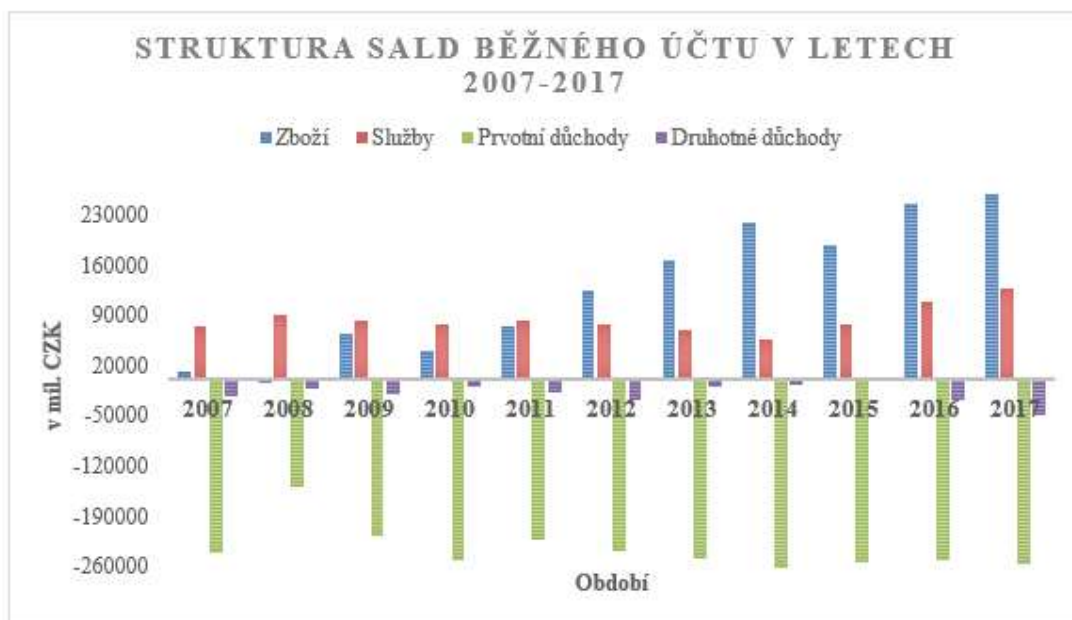
Graf 4 Saldo běžného účtu v letech 2007-2017 (vlastní zpracování, ARAD, ©2019)

Nejnižší hodnoty dosahovalo saldo v roce 2007, kdy činilo přes -177 miliard. Hlavním důvodem byl deficit na bilanci prvotních důchodů, který ovlivnily zejména důchody ze zahraničních přímých investic. V deficitu se saldo běžného účtu pohybovalo až do roku 2013. V následujících letech je patrné zlepšení bilance služeb, ale také bilance zboží dosahuje velmi příznivých výsledků, což vede k pozvolnému růstu celkové bilance běžného

úctu. Teprve od roku 2014 si můžeme všimnout kladných hodnot, tedy přebytku, kterého bilance běžného účtu dosáhla. Zasloužila se o to především bilance zboží, jelikož rozdíl mezi vývozem a dovozem činil téměř 220 mld. Kč.

Dle analytiků se jedná o vůbec první období od vzniku České republiky, kdy saldo běžného účtu dosahovalo kladných hodnot po tak dlouhou dobu. Nahlédneme-li do výše uvedeného grafu, je patrné, že dosavadního vrcholu nabyl běžný účet v roce 2007, a to ve výši 83,5 mld. Kč (ČNB, ©2019).

V níže uvedeném grafu můžeme vidět podrobnější strukturu salda běžného účtu. Sledované období začíná rokem 2007, ve kterém se celkové saldo nacházelo v deficitu. Nejvýznamněji se na deficitu podílely prvotní důchody, a to v hodnotě téměř 240 mld. Kč. Naopak bilance služeb zaznamenala přebytek, který byl zapříčiněn hlavně zvýšením zahraniční poptávky, a to zejména v sousedních zemích Evropské unie. Co se týče komoditní struktury obchodu se zahraničím, hlavní postavení zde zaujímají stroje a přepravní zařízení, dále pak tržní a průmyslové výrobky. Při bližším pohledu na strukturu salda běžného účtu je zřejmé, že po celé sledované období na bilanci běžného účtu působí pozitivně dílčí bilance služeb, která v letech 2007-2017 vykazovala poměrně stálý trend, jenž se pohyboval pouze v přebytku (ČNB, ©2019).

Graf 5 Struktura sald běžného účtu v letech 2007–2017 (vlastní zpracování, ARAD, ©2019)

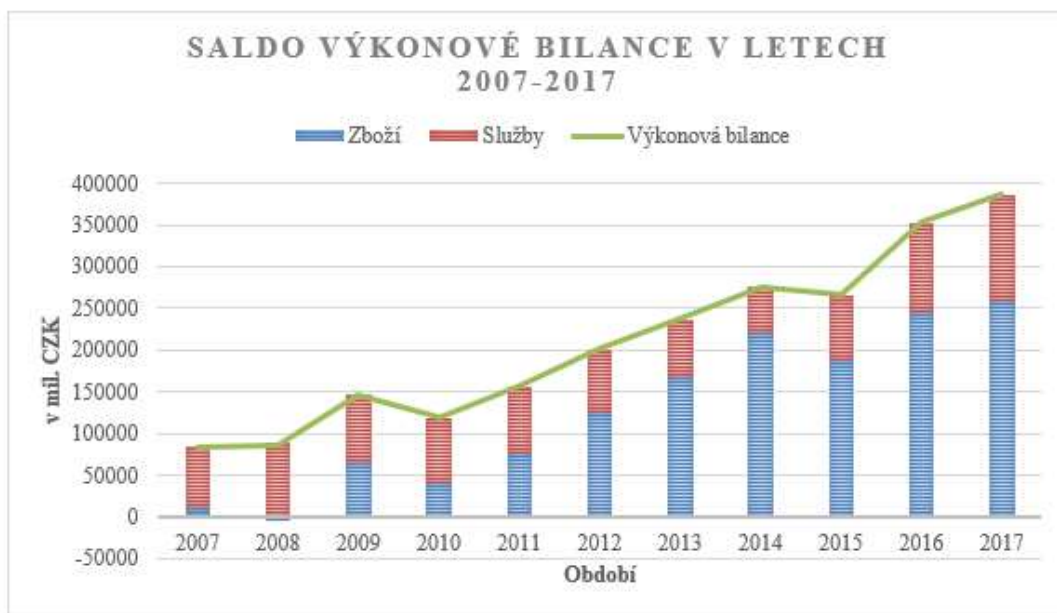
Tabulka 7 Struktura salda běžného účtu v letech 2007-2017, v mil. CZK (vlastní zpracování, ARAD, ©2019)

	Saldo zboží	Saldo služby	Saldo prvotní důchody	Saldo druhotných důchodů
2007	10368,8	73394	-239292,8	-21582,8
2008	-4428,8	89274	-147687,7	-12412,2
2009	64959,6	81917	-216659,0	-19420,6
2010	40389,3	78476	-249929,8	-10712,0
2011	75477,2	81282	-223345,4	-18214,6
2012	123798,3	77626	-237527,8	-27209,4
2013	166973,5	70359	-249018,7	-10098,1
2014	219950,6	55651	-260788,8	-6930,1
2015	188031,9	78038	-254838,1	51,4
2016	245690,1	107609	-251787,8	-27292,0
2017	259139,8	127687	-255337,0	-48025,8

5.1.1 Výkonová bilance

Co se týče přebytku běžného účtu, je nejvýznamněji ovlivněn výkonovou bilancí. Jak již bylo uvedeno v teoretické části mé práce, kumulativní saldo výkonové bilance je sestaveno z bilance zboží a bilance služeb.

Při bližším pohledu na trend výkonové bilance je patrné, že po celé sledované období působí kladně bilance služeb. Nezaostává ale ani bilance zboží, která má rovněž velmi pozitivní vliv. Saldo výkonové bilance má ve sledovaném období rostoucí tendenci, která je způsobena především postupně se zvětšující bilancí zboží.

Graf 6 Saldo výkonové bilance v letech 2007-2017 (vlastní zpracování, ARAD, ©2019)

5.1.1.1 Bilance zboží

Nejprve se zaměřím na bilanci zboží (obchodní bilanci). Přebytky byly především ovlivněny přílivem přímých zahraničních investic a růstem zahraniční poptávky sousedních zemí EU. U ostatních zemí nastává zejména zvýšení deficitu, kdy import převyšuje export. Jedná se například o kancelářské stroje, elektrická a telekomunikační zařízení a spotřební zboží, které pochází především z Číny, Japonska a Tchaj-wanu (ČNB, ©2019).

Komoditní struktura je za sledované období, jak z hlediska vývozu, tak z hlediska dovozu takřka neměnná. U zahraničního obchodu největší podíl na vývozu i dovozu zaujímají stroje a přepravní zařízení (u dovozu 58 %). Mezi další podstatné položky patří tržní a průmyslové výrobky (u dovozu 26 %) (ČNB, ©2019).

Z České republiky se vyvážejí zejména silniční vozidla (osobní automobily), dále elektrická zařízení, a naopak nejvíce ze zahraničí dovážíme elektrická zařízení. Česká republika je dovozcem minerálních paliv (ropa, plyn, elektrický proud), chemikálií a také potravin (ČNB, ©2019; Unicreditbank, ©2019).

Velmi významné jsou také polotovary a materiály, které tvoří téměř jednu pětinu exportu i importu České republiky. Spadají sem kovové výrobky, sklo, železo a ocel, papír a výrobky z pryže (Statistika&My, ©2019).

V roce 2007 si můžeme všimnout přebytku (10,4 mld. Kč), který byl ovlivněn hlavně vývozem do zemí EU. ČSÚ zveřejnil statistiky zahraničního obchodu, kde uvádí, že v roce 2007 do zemí Evropské unie odešlo přes 85 % vývozu, a naopak do tuzemska přišlo 71 % dovozu. Tento vývoj je téměř konstantní po celé sledované období (ČSÚ, ©2019; ČNB, ©2019).

V následujícím roce lze zaznamenat deficit obchodní bilance ve výši 4,4 mld Kč. Jedná se tak o jedinou zápornou hodnotu této bilance za sledované období. Ve čtvrtém čtvrtletí roku 2008 se začala projevovat finanční krize, která byla propojena s prudkým poklesem poptávky hlavních obchodních partnerů. K deficitu přispěl rovněž zvýšený dovoz zboží ze zemí mimo EU, ale také růst importu a zároveň zdražení ropy a zemního plynu z Ruska. (ČNB, ©2019).

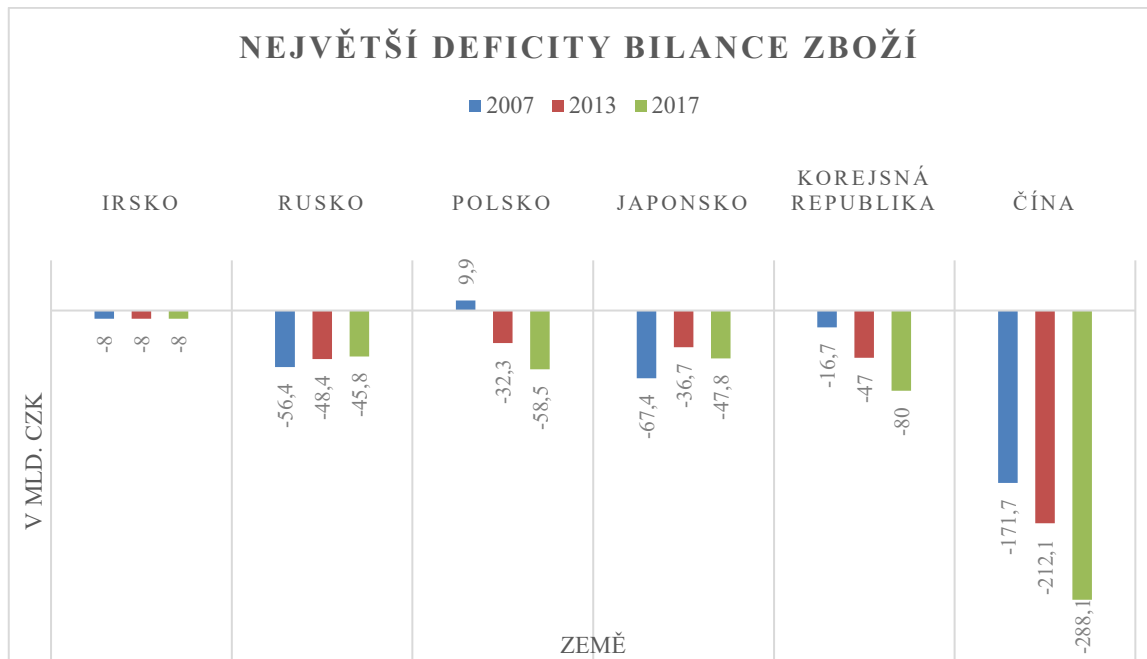
Avšak v dalších letech si můžeme všimnout postupného růstu. V roce 2014 bilance zboží dosáhla kladné hodnoty – 220 mld. Kč. Rostoucí přebytek byl především spojen s meziročním poklesem tuzemské poptávky a mírným poklesem cen suroviny na světových trzích, což způsobilo růst zahraniční poptávky (ČNB, ©2019).

Bilance zboží dosáhla svého dosavadního maxima v roce 2017, kdy přebytek byl ve výši 259 mld. Kč.

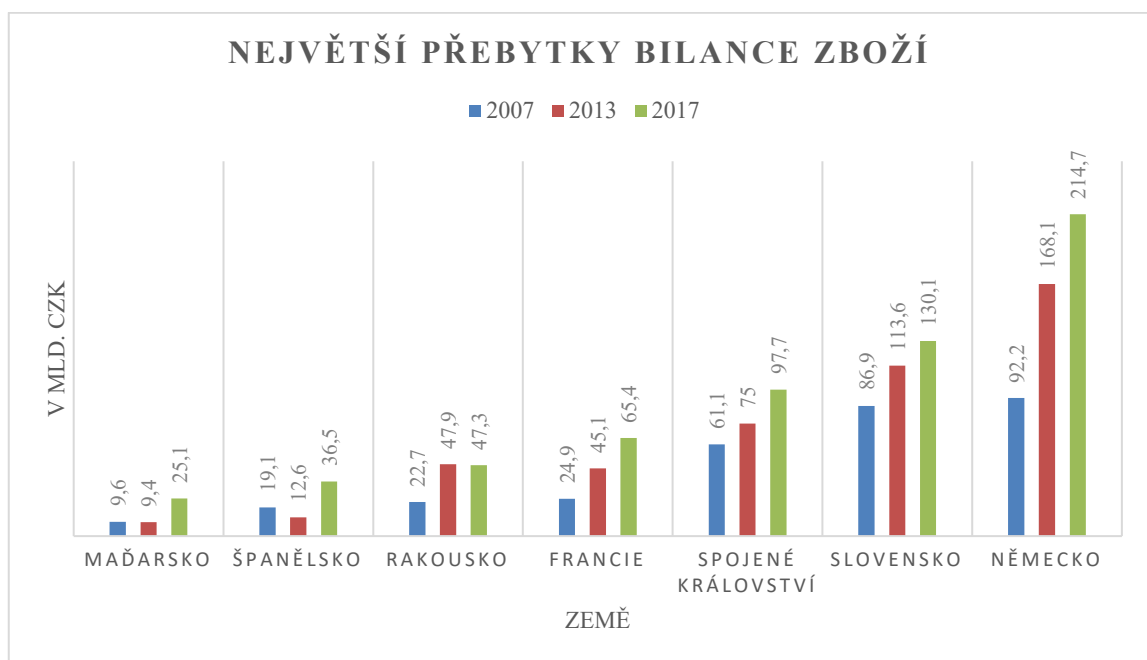
Z hlediska teritoriální struktury Česká republika nejvíce obchoduje se státy Evropské unie. Dle Českého statistického úřadu v roce 2017 Česká republika vyvezla do Evropské unie 83,7 % zboží, a naopak do České republiky bylo přivezeno 85,7 % zboží z EU. Zbylé zboží bylo dovezeno především z asijských zemí – Čína, Japonsko, Korejská republika (ČSÚ, ©2019).

V níže uvedeném grafu můžeme sledovat největší deficity obchodní bilance, tj. import převyšuje export. Import do České republiky je především zajišťován z Číny, dále z Japonska, Ruska, Korejské republiky a Polska. Největší deficit nastal s Čínou v roce 2017, kdy se hodnota zvýšila na 288,1 mld. Kč.

Pro lepší přehlednost níže uvedený graf zobrazuje deficity pouze v letech 2007, 2013, 2017. Veškeré údaje o vývozech, dovozech, včetně bilancí zmiňovaných zemí jsou uvedeny v příloze.

Graf 7 Největší deficity bilance zboží – teritoriální struktura (vlastní zpracování, ČSÚ, ©2019)

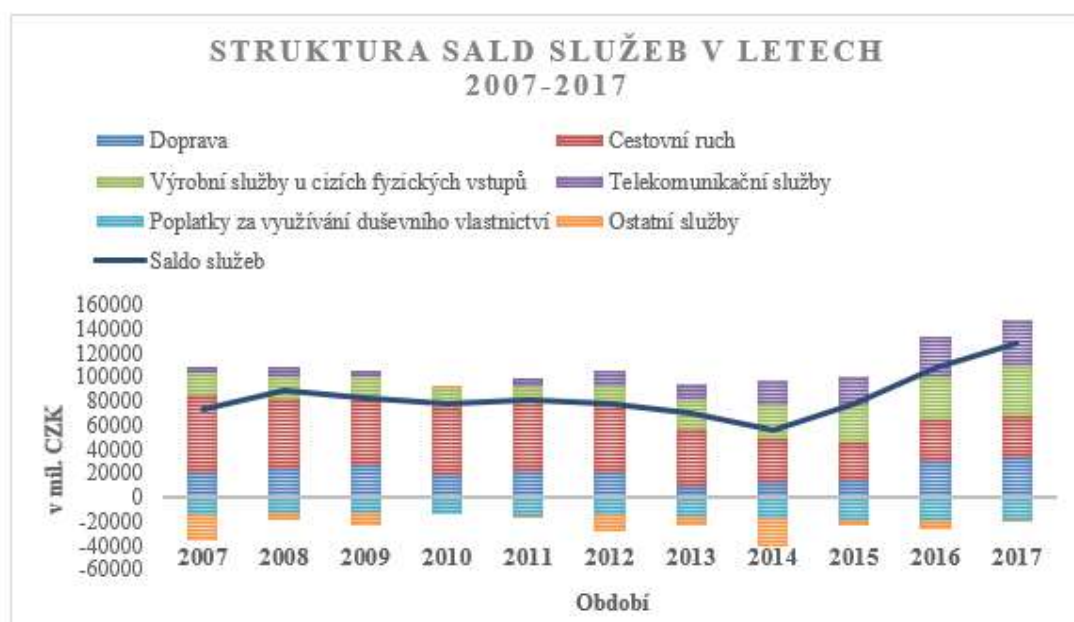
Graf 8 Největší přebytky bilance zboží – teritoriální struktura (vlastní zpracování, ČSÚ, ©2019)

Výše uvedený graf zobrazuje největší přebytky v letech 2007, 2013 a 2017. V příloze přikládám celkovou tabulku s vývozy, dovozy a výslednou bilancí.

Obchodní bilance (bilance zboží) z hlediska teritoriální struktury zahraničního obchodu vykazuje také přebytky. Převážně zboží České republiky je vyváženo do zemí Evropské unie. Důležitým a také hlavním obchodním partnerem je Německo. Již od roku 2014 hodnota vývozu převyšuje 1 bilion Kč. Naopak z Německa dovoz k nám činil přes 800 mld. Kč. Důležité však je, že hodnota importu je nižší. Jedná se tak o přebytkovou obchodní bilanci s Německem, v průměru 202 mld. Kč. Největší dosavadní přebytek byl v roce 2017, a to ve výši 214,7 mld. Kč. Dalším významným partnerem je také Slovensko, na třetí pozici Spojené království a dále následuje Francie, Rakousko, Španělsko a Maďarsko.

5.1.1.2 Bilance služeb

Saldo bilance služeb dosahovalo ve sledovaném období (letech 2007-2017) pouze kladných hodnot. Do roku 2013 můžeme pozorovat poměrně stálou bilanci. Změnu lze zaznamenat až v roce 2014, kdy saldo klesne oproti předchozímu roku o 14,7 mld. Kč a nabývá hodnoty 55,7 mld. Kč. V následujících letech se přebytek služeb vyvíjí velmi pozitivně a konstantně roste. V roce 2017 dosáhla bilance služeb výše 127,7 mld. Kč, jednalo se tak o dosavadní maximum, které nastalo.

Graf 9 Struktura sald služeb v letech 2007-2017 (vlastní zpracování, ARAD, ©2019)

Služby lze podrobněji rozčlenit do několika položek. Nejvýrazněji bilanci služeb pozitivně ovlivnil cestovní ruch a dále výrobní služby u cizích fyzických vstupů – např. montáže, kompletace. V roce 2017 na bilanci služeb měly největší vliv výrobní služby u cizích fyzických vstupů, s výší 42,6 mld. Kč tak přispěly k přebytku celkového salda služeb. Třetí nejvýznamnější složkou, která přispěla k přebytku, byla doprava a po ní následovaly telekomunikační služby. Naopak saldo služeb snižovaly poplatky za využívání duševního vlastnictví. Ve výše uvedeném grafu si můžeme všimnout položky ostatní služby, která bilanci služeb přinášela rovněž deficit. Tato složka zahrnuje položky: opravy a údržba, stavební práce, pojišťovací služby a penzijní financování, finanční služby, ostatní podnikatelské služby, osobní, kulturní a rekreační služby, výrobky a služby vládních institucí a služby nezařazené.

Níže uvedená tabulka zobrazuje strukturu služeb, avšak pouze ve krácené podobě. Plná verze tabulky se nachází v příloze.

Tabulka 8 Salda bilance služeb, v mil. CZK (vlastní zpracování, ARAD, ©2019)

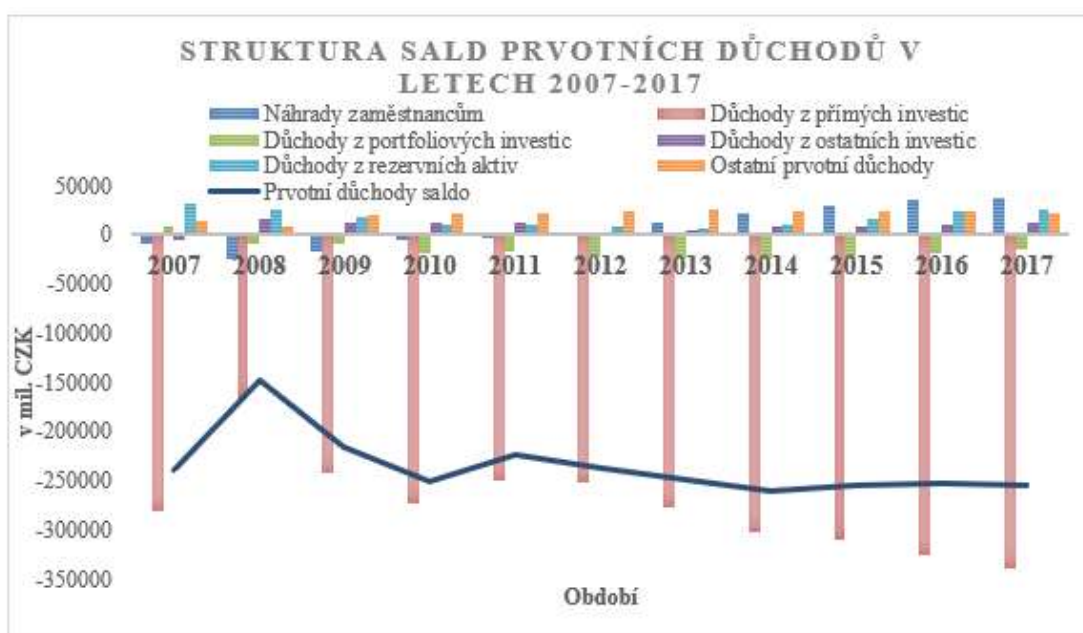
	2007	2010	2013	2014	2015	2016	2017
SLUŽBY	73394	78476	70359	55651	78038	107609	127687
Doprava	20428	19268	9521	13495	13747	29865	32572
Cestovní ruch	64283	55764	47072	35061	31613	33963	34863
Výrobní služby u cizích fyzických vstupů	19404	16022	24602	29079	31145	36980	42634
Telekomunikační služby	4855	-843	12796	19100	24333	32888	37922
Poplatky za využívání duševního vlastnictví	-13208	-13310	-15122	-17570	-18759	-18281	-18973
Ostatní služby	-22369	1576	-8513	-23514	-4039	-7806	-1332

Významná událost nastala na konci roku 2007, kdy se Česká republika stala členem schengenského prostoru. Toto členství tak zajišťuje volný pohyb osob, a to na silničních přechodech, na letištích, ale také jednodušší vízový režim s USA pro tuzemské obyvatele. Změna nastala hned následující rok, kdy vzrostl zájem o lázeňské služby, které meziročně využilo o 6 % více zahraničních hostů. Českou republiku navštívili nejvíce obyvatelé Německa (22 %), Velké Británie (7,2 %), Ruska (6,2 %), Polska (5,6 %) a Slovenska (4,5 %). Výjezdy tuzemských obyvatel do zahraničí vzrostly o 10,5 % (ČNB, ©2019).

Cestovní ruch má v průměru největší vliv na bilanci služeb, avšak v posledních letech si můžeme všimnout poklesu. Příčinou můžou být obavy z teroristických útoků a živelných pohrom, ale i vysoké náklady na cestování.

5.1.2 Bilance prvotních důchodů

Prvotní důchody se skládají z šesti dílčích částí – náhrady zaměstnancům, důchody z portfoliových, přímých a ostatních investic, důchody z rezervních aktiv a ostatní prvotní důchody.

Graf 10 Struktura sald prvotních důchodů v letech 2007-2017 (vlastní zpracování, ARAD, ©2019)

Z výše uvedeného grafu vyplývá, že po celou dobu sledovaného období se saldo prvotních důchodů nachází v záporných hodnotách. Tato skutečnost je zapříčiněna hlavně deficitem důchodů z přímých investic, protože tato položka je u prvotních důchodů jednoznačně klíčová. Výše jejího salda se pohybuje v rozmezí záporu 166 a 338 mld. Kč. Skutečnost, že saldo důchodů z přímých investic je záporné, je zapříčiněna odlivem zisků ve formě dividend pro zahraniční vlastníky firem na českém trhu. Deficit se postupem času stále více zvyšuje, protože na tuzemském trhu zvolna mizí společnosti, které jsou vlastněny českými subjekty.

Co se týče zbývajících položek, jež tvoří účet prvotních důchodů, většina z nich se nachází v kladných hodnotách – přebytcích, ale na celkové saldo účtu to nemá příliš velký vliv, jelikož se jedná o poměrně malé hodnoty.

Důchody z portfoliových investic – saldo tohoto účtu vykazuje deficit, a to ve všech sledovaných letech, kromě roku 2007, kdy je v přebytku – 9,3 mld. Kč. V roce 2007 tedy převyšují příjmy výdaje, avšak v následujících letech je tomu právě naopak. Lze tedy konstatovat, že výnos, získaný tuzemskými investory ze zahraničí se snížil a zároveň vzrostly výnosy, plynoucí zahraničním investorům z tuzemska.

Náhrady zaměstnancům – bilance se pohybovala až do roku 2011 v záporných číslech. Obrat přišel v roce 2012, kdy se saldo vyhoupllo téměř na 1,5 mld. Kč a následně zůstalo v kladných hodnotách až do roku 2017. Z uvedeného tvrzení vyplývá, že do roku 2011 náklady na práci nerezidentů převyšovaly příjmy, plynoucí rezidentům v zahraničí – saldo bylo tedy záporné. Jak již bylo řečeno, roku 2012 se situace změnila a příjmy rezidentů ze zahraničí nabývaly vyšších hodnot než výdaje na práci nerezidentů v tuzemsku (ČNB, ©2019).

Důchody z rezervních aktiv – ve sledovaném období hodnota salda nabývá pouze kladných hodnot. Přičemž do roku 2013 saldo klesalo a uvedený rok můžeme označit jako pomyslné dno, kdy hodnota konečného stavu činila přibližně 6,7 mld. Kč a následně, od roku 2014 do roku 2017, můžeme pozorovat postupný růst, který se vyšplhal až na hodnotu převyšující 26 mld. Kč.

Důchody z ostatních investic – saldo se v roce 2007 nachází v deficitu – 4,2 mld. Kč a v následujícím roce zaznamenává prudký nárůst (téměř 17 mld. Kč) a dostává se do kladných hodnot, ve kterých setrvává až do konce sledovaného období. Po zbytek období dosahovalo saldo hodnot v rozmezí 0,6 až 12,5 mld. Kč.

Ostatní prvotní důchody – bilance ostatních prvotních důchodů je po celou dobu pozorovaného období v přebytku. Z výše uvedeného grafu vyplývá, že hodnota je poměrně nestálá a střídavě roste a klesá. Minima dosáhla v roce 2008 (9,5 mld. Kč) a vrcholu v roce 2013 (26 mld. Kč).

5.1.3 Bilance druhotných důchodů

Bilance druhotných důchodů dosahuje téměř v celém sledovaném období záporu – deficitu. Jedinou výjimkou je rok 2015, kdy konečný stav dosahuje přebytku, a to ve výši 51,4 mili-

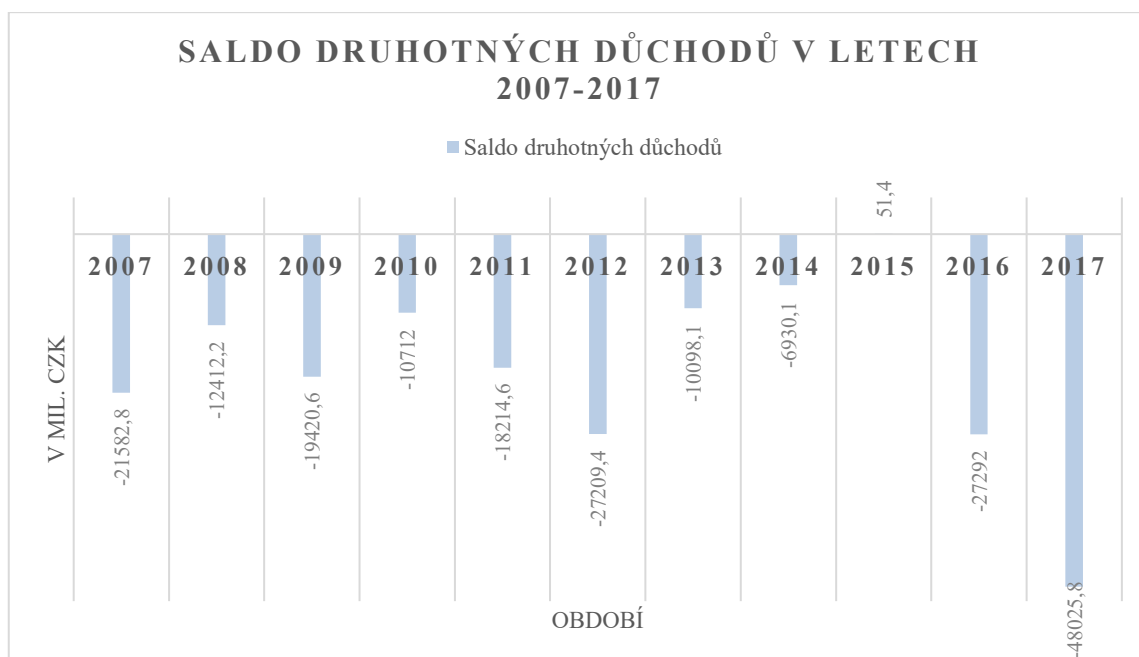

onu Kč. Trend tohoto účtu má poměrně kolísavou povahu, deficit střídavě roste a klesá. Nejhlubší propad pozorujeme v roce 2017, kdy jeho výše dosahuje přibližně dvojnásobku deficitu z roku 2007, tedy přes 48 mld. Kč.

Druhotné důchody jsou obecně tvořeny vládními a soukromými příjmy a výdaji. Vládní příjmy a výdaje se dále člení na příjmy a výdaje z rozpočtu EU a ostatní příjmy a výdaje. Soukromé příjmy a výdaje se již dále nedělí (ARAD, ©2019).

Ve sledovaném období jsme celkově zaznamenali největší vliv ze strany převodů z Evropské unie, a také ostatní převody, jež byly ovlivněny zejména příjmy a výdaji, spojenými s počtem cizinců, kteří pracovali na území ČR (ČNB, ©2019).

Obecně vzato se však celá bilance druhotných důchodů podílí na saldu běžného účtu pouze nepatrnou částí, která ve výsledku nemá značný vliv.

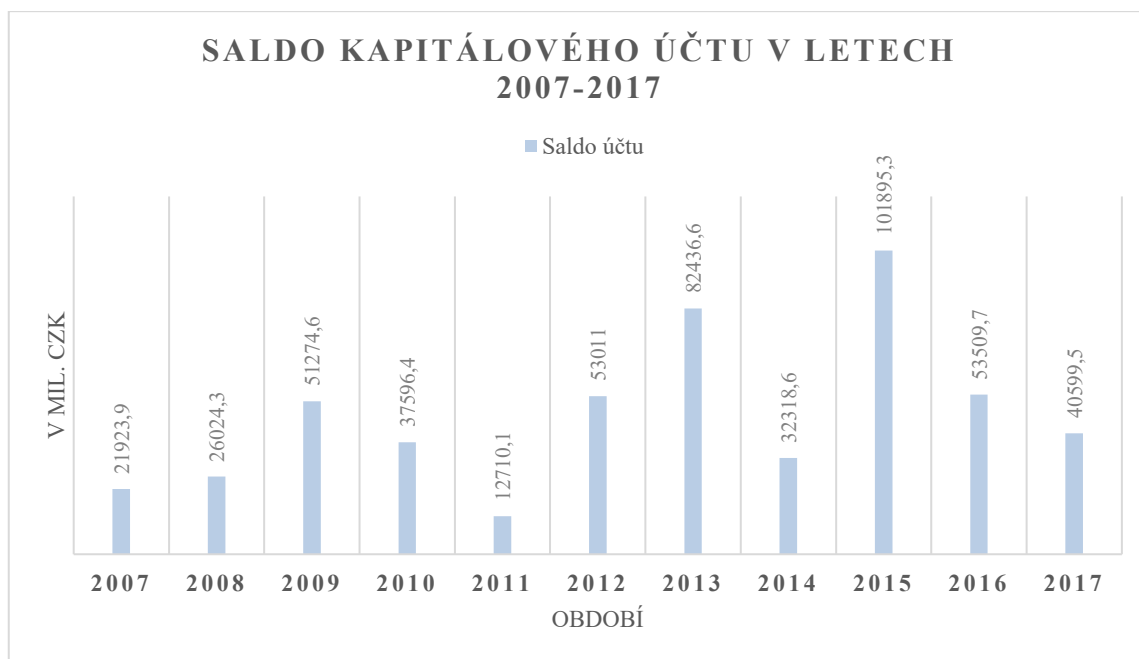
Graf 11 Saldo druhotných důchodů v letech 2007-2017 (vlastní zpracování, ARAD, ©2019)

5.2 Kapitálový účet

Kapitálový účet přináší pozitivní vliv na celkovou platební bilanci. Ve sledovaném období, tedy letech 2007 až 2017, vykazuje pouze přebytky. Z grafu je patrné, že kapitálový účet má kolísavou povahu, avšak jen v kladných hodnotách.

První analyzovaný rok dosáhlo saldo pozitivní hodnoty, a to 21,9 mld. Kč. Saldo kapitálového účtu vzrostlo i v dalším období, zvýšilo se na 26 mld Kč. Příčinou vlivu byly především příjmy ze strukturálních fondů Evropské unie, které tvořily většinu kapitálového účtu. Růst pokračoval i v roce 2009, a to na 51,3 mld. Kč., avšak již nejsou důležitou položkou pouze fondy z EU, ale také nevyráběná nefinanční aktiva – prodej a nákup emisních povolenek, které pozitivně ovlivňují saldo kapitálového účtu (ČNB, ©2019).

Nejnižší přebytek salda vykazuje rok 2011, kdy kapitálový účet klesnul na 12,7 mld. Kč, což způsobil zejména pokles příjmů čerpaných z fondů Evropské unie. Naopak velmi pozitivní a doposud maximální přebytek nastal v roce 2015, kdy hodnota vystoupala na 101,9 mld. Kč. K vysokému přebytku nejvýznamněji přispělo čerpání prostředků z rozpočtu Evropské unie (ČNB, ©2019).

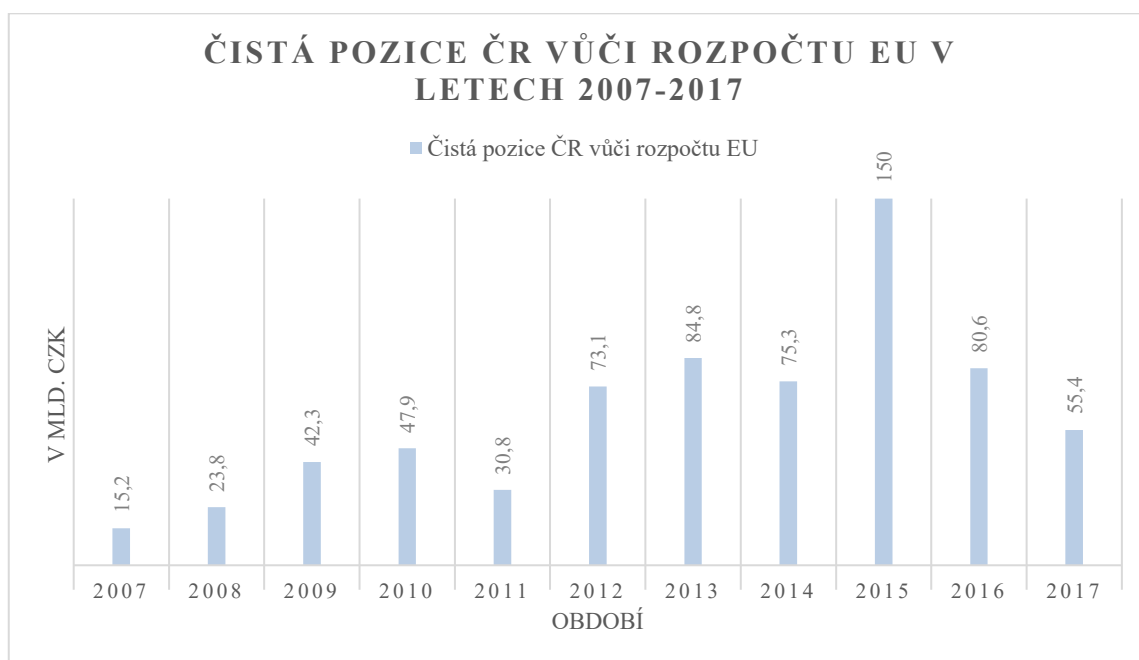

Graf 12 Saldo kapitálového účtu v letech 2007-2017 (vlastní zpracování, ARAD, ©2019)

Česká republika ze svého rozpočtu odvádí do společného rozpočtu Evropské unie méně finančních prostředků, než od něj dostává. Mluvíme tak o České republice jako o čistém příjemci. Ve sledovaném období (letech 2007 až 2017) odvedla Česká republika do společného rozpočtu částku bezmála 437 miliard Kč. Naopak z rozpočtu EU bylo pro Českou republiku odvedeno téměř 1116 miliard Kč. Čistá pozice České republiky tedy dosahuje vůči společnému rozpočtu EU 679 miliard Kč (Euroskop, ©2019).

Jestliže se České republice podaří udržet kladnou výši čisté pozice ČR vůči EU, tedy čerpat více peněžních prostředků než odvádět do společného rozpočtu Evropské unie, zajistí se tak přebytek kapitálového účtu, jenž kladně přispěje k celkové platební bilanci.

Avšak tato situace nebude trvat věčně. Vlivem ekonomického vývoje, kdy se budeme dostávat na úroveň západních států, příjmy z Evropské unie budou postupně klesat. Začneme více odvádět do rozpočtu než dostávat a postupem času se tak Česká republika stane čistým plátcem.

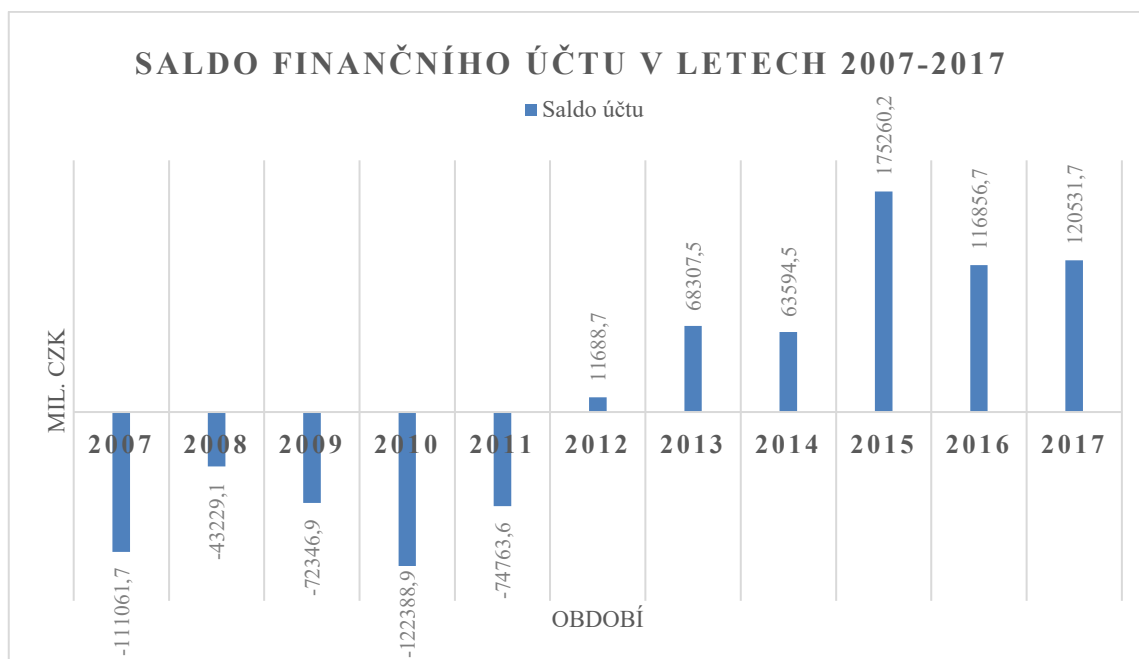

Graf 13 Čistá pozice ČR vůči rozpočtu EU v letech 2007-2017 (vlastní zpracování, ARAD, ©2019)

5.3 Finanční účet

Bilance finančního účtu se polovinu sledovaného období pohybovala pouze v deficitu. V průběhu roku 2007 hodnota vzrostla přibližně o 70 mld. Kč, ovšem v následujících třech letech bilance klesala a dostala se na zápornou hodnotu – 122,4 mld. Kč. Rok poté nastal obrat a hodnota začala opět stoupat.

Růst dle grafu můžeme pozorovat až do roku 2013, kdy se zastavil na hodnotě 68,3 mld. Kč. Poté lehce klesnul a v následujícím roce – 2015 prudce vzrostl na hodnotu 175,3 mld. Kč, což hodnotíme jako dosavadní maximum v celém sledovaném období. V roce 2016 saldo kleslo přibližně o 60 mld. a konečná hodnota v roce 2017 činila 120,5 mld. Kč.

Graf 14 Saldo finančního účtu v letech 2007-2017 (vlastní zpracování, ARAD, ©2019)

Jednou z nejdůležitějších součástí salda finančního účtu jsou přímé investice, přesněji řečeno bilance přímých investic. Tato bilance se skládá z dluhových nástrojů a akcií a ostatních účastí, tvořené reinvestovanými zisky a jinými účastmi. Můžeme konstatovat, že bilance přímých investic se po celou dobu sledovaného období nacházela v deficitu. Jedinými výjimkami jsou roky 2013 a 2015, kdy saldo vykazovalo kladné hodnoty (ARAD, ©2019).

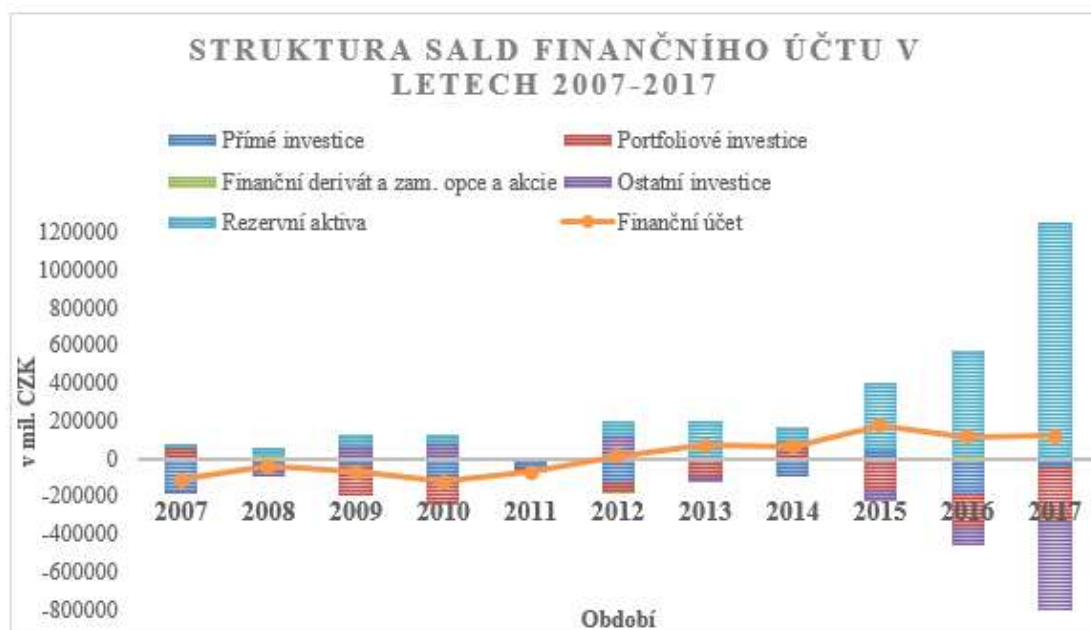
Tabulka 9 Struktura finančního účtu v letech 2007-2017 (vlastní zpracování, ARAD, ©2019)

	2007	2010	2013	2015	2016	2017
FINANČNÍ ÚČET	-111061,7	-122338,9	68307,5	175260,2	116856,2	120531,7
Přímé investice	-179064,0	-94990,5	7437,5	49748,1	-186549	-45856,6
Portfoliové investice	58257,9	-150353,3	-92837,9	-164135	-169532,4	-268262,9
Finanční derivát a zam. opce a akcie	-1296,6	4747,8	-4736,8	-4769,9	11291,1	-14190,4
Ostatní investice	-4625,5	76832,2	-29746,7	-56888,5	-101874,1	-797566,6
Rezervní aktiva	15666,5	41424,9	188191,5	351305,5	563521,3	1246408,2

Úplné znění tabulky se nachází v příloze.

Celkově do České republiky prostřednictvím přímých investic přiteklo více než 1 bilion Kč (1 083 mld. Kč) a oteklo 1,8 bilionu Kč. Z uvedeného tvrzení vyplývá, že více investovali tuzemští investoři v zahraničí, než kolik investovali zahraniční investoři v České republice. Jedním z možných vysvětlení této situace by mohla být skutečnost, že většina podniků v České republice je tvořena zahraničními vlastníky a jen malá část jsou drženy tuzemskými vlastníky. Investoři tedy již nemají tolik prostoru k investování, a proto je hodnota jejich investic nižší než hodnota, odcházející od tuzemských investorů do zahraničí. Ku příkladu bankovní sektor, skládající se z 47 bank je tvořen pouze dvěma bankami, které mají českého majitele. Jedná se o banky AirBank a FIO. Mezi některé další velké společnosti se zahraničními vlastníky patří například Continental Barum či ŠKODA AUTO.

Další významnou složkou finančního účtu jsou portfoliové investice. Ty jsou tvořeny účastmi a podíly v investičních fondech a pak dluhovými cennými papíry. Dále pak investice dělíme podle jednotlivých institucí na centrální banku, instituce přijímající vklady s výjimkou centrální banky, vládní instituce a ostatní sektory (ARAD, ©2019).

Graf 15 Struktura finančního účtu v letech 2007-2017 (vlastní zpracování, ARAD, ©2019)

Z grafu, sledujícího jednotlivá salda můžeme vyčíst, že hodnota salda portfoliových investic byla první dva roky sledovaného období kladná a následně až do roku 2013 klesla a setrvala v záporu. V roce 2014 přišel podstatný skok, kdy se hodnota z téměř 93 miliardového deficitu vyšplhala na kladných 90 miliard. Tento obrat byl zapříčiněn změnou

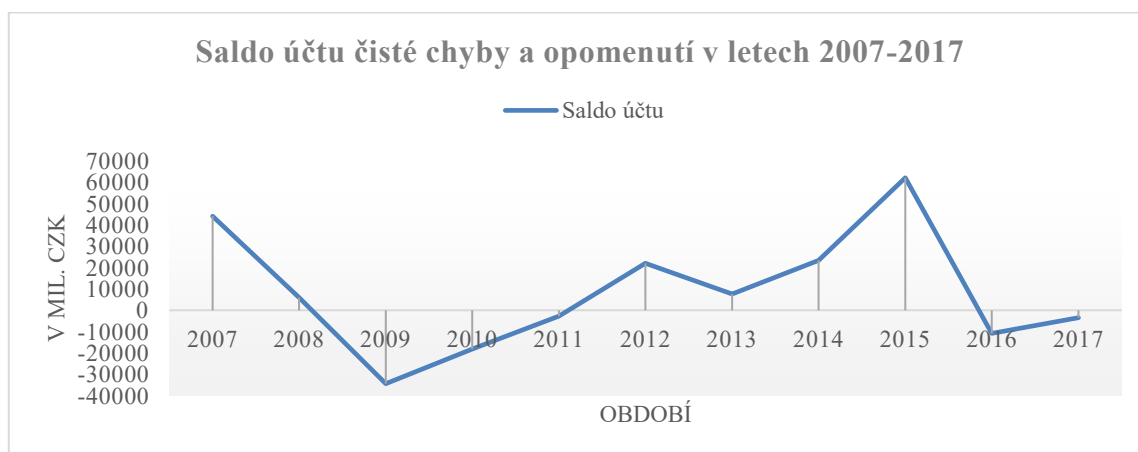
v tocích kapitálu. Silný příliv kapitálu byl vystřídán jeho velkým odlivem. Bylo to učiněno z rozhodnutí vlády, která se rozhodla snížit zahraniční zadlužení splacením zahraničních dluhopisů, snížením zahraničního zadlužení ČEZu, a také došlo k obnovení zájmu tuzemců o investice v zahraničí (ČNB, ©2019).

Poslední tři roky, tedy od roku 2015 do roku 2017 pak saldo opět kleslo do záporných čísel, ve kterých již setrvalo. Můžeme tedy říci, že poslední tři roky byl zaznamenán opět velký příliv kapitálu.

Poslední položkou, které věnuji detailnější pozornost, jsou rezervní aktiva, která byla zařazena do finančního účtu až od doby, kdy se přešlo k novému manuálu. Sledované saldo vykazovalo kromě roku 2011 pouze kladné hodnoty. V posledních letech se jejich hodnota výrazně zvedla, což má pozitivní vliv na celkové kladné saldo finančního účtu.

5.4 Čisté chyby a opomenutí

Obecně platí, že výše běžného účtu, kapitálového účtu se musí rovnat výši finančního účtu. Avšak při zpracování výkazu jednotlivých účtů dochází k součtu velmi velkého počtu položek. Právě z tohoto důvodu se určitým nepřesnostem prakticky nelze vyvarovat. Rozdíl, jež vznikne obsahuje účet čisté chyby a opomenutí.

Graf 16 Čisté chyby a opomenutí v letech 2007-2017 (vlastní zpracování, ARAD, ©2019)

Následující graf zobrazuje výši sald, která byla nutná k vyrovnání. Největší hodnotu můžeme pozorovat v roce 2015, kdy dosáhla přes 44 mld. Kč. Naopak nejnižší dorovnání nastalo v roce 2011 (-2,7 mld. Kč). Ve sledovaném období, tedy v letech 2007–2017, průměrné saldo čistých chyb a opomenutí činí 8690,5 mld. Kč. Nejvíce se tedy průměr přibližuje roku 2013, jehož hodnota dosahovala 7655,3 mld. Kč.

6 ZHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ ANALÝZY A JEJÍ DOPAD NA EKONOMIKU ČR

Platební bilance České republiky zaznamenala ve sledovaném období pozoruhodný vývoj. Zaměřím se nejprve na jednotlivé účty a jejich nejpodstatnější salda, ze kterých se platební bilance sestává.

Běžný účet představuje rozdíl mezi celkovým vývozem a dovozem zboží a služeb. Jeho bilance se skládá z kumulace sald zboží, služeb, prvotních a druhotných důchodů. Ve sledovaných letech se bilance běžného účtu nacházela poměrně dlouhou dobu v deficitu. Záporná bilance běžného účtu signalizuje, že ze země odchází víc kapitálu, než do něj přichází. Lze tedy tvrdit, že stát je dlužníkem vůči ostatním zemím. Česká republika vykazovala deficitní bilanci běžného účtu od začátku sledovaného období, tedy od roku 2007, až do druhé poloviny roku 2013.

Hlavní příčinu deficitní bilance spatřujeme v prvotních důchodech – přesněji řečeno v jejich záporném saldu. Z výše vypracované analýzy vychází, že saldo se nacházelo v záporu po celou dobu námi sledovaného období. Největší podíl na této skutečnosti přisuzujeme saldu důchodů z přímých investic, jenž se pohybovalo v záporných hodnotách rovněž – celých deset let.

Problematika přímých investic spočívá v investování zahraničních subjektů do české ekonomiky – českého trhu. Ať už se jedná o bankovní sféru, výrobní podniky či cestovní ruch, většinu českého trhu vlastní zahraniční subjekty. To vysvětluje deficitní saldo jak důchodů z přímých investic, tak v návaznosti na něm, záporné saldo prvotních důchodů, protože podniky, které mám na mysli, pravděpodobně vykazují zisk. Zisk znamená pro vlastníky podniků příliv kapitálu. Ale jelikož vlastníky těchto podniků nejsou domácí, ale zahraniční subjekty, tento příliv kapitálu připadá jim – ve formě dividend. Kapitál tedy z České republiky odchází a bilance prvotních důchodů se pohybuje v záporných hodnotách.

Vrátím se zpět k bilanci běžného účtu. Dalšími dílčími saldy, jež bilanci BÚ ovlivňují, jsou salda zboží a služeb – tedy výkonová bilance. Výkonová bilance je po celou dobu sledovaného období v přebytku, na rozdíl od prvotních důchodů tedy působí na bilanci běžného účtu pozitivně. Dle mého názoru právě díky výkonové bilanci se saldo běžného účtu ve druhé polovině roku 2013 dostalo konečně do kladných hodnot, protože vzrostl objem vyváženého zboží – hlavní zásluhu má obchod s Německem, jenž je českým nejvýznamnějším obchodním partnerem – největší poptávka je tvořena dle mých šetření stroji, doprav-

ními prostředky a průmyslovým spotřebním zbožím. Zmíním zde také jednoho z největšího dovozců, kterým je Čína. Nejedná se sice o hlavního obchodního partnera, ale jelikož z Číny Česká republika pouze dováží obrovské množství zboží, a naopak téměř nic nevyváží, je saldo zahraničního obchodu s Čínou velmi výrazné. Výrazné v záporných hodnotách a má poměrně velký a negativní vliv na celkové saldo výkonové bilance.

Kapitálový účet jako jediný vykazuje po celou dobu sledovaného období přebytky. Jeho hlavní částí jsou příjmy a výdaje spojené s rozpočtem Evropské unie. Přebytek, který bilance kapitálového účtu tvoří, je zapříčiněn skutečností, že Česká republika prostřednictvím dotací dostává mnohem více finančních prostředků, než odvádí. Za zmínku stojí rok 2011, který sice byl ve znamení kladné bilance, ale výrazně menší oproti ostatním rokům, což způsobil pokles příjmů z EU.

Finanční účet představuje vývoz a dovoz kapitálu. Ve sledovaném období jsme zaznamenali, že se bilance finančního účtu nacházela v deficitu – hovoříme o letech 2007 až 2011 a ve zbývajících letech nabývala více či méně kladných hodnot. Hlavní součástí finančního účtu tvoří přímé investice. Jejich saldo vykazovalo deficit, a to ve všech sledovaných letech, s výjimkou let 2013 a 2015. Ze svých šetření jsem zjistila, že celková hodnota přímých investic, směřujících do České republiky byla nižší než investice tuzemských subjektů do zahraničí. Za celkové období deseti let, kterými se zabývám tedy v součtu více investovali domácí subjekty ven. Fakt, že většina českého trhu, respektive podniků, nacházejících se na území České republiky, je vlastněna zahraničními subjekty, dle mého názoru k tomuto výsledku dosti významně přispívá. Zahraniční investoři již nemají tak velký prostor na tuzemském trhu, aby mohli směřovat své investice právě na něj. Zmíněné dva roky, kdy saldo přímých investic bylo v přebytku, znázorňuje situaci, kdy zde investovali více zahraniční subjekty. Většina investic přitekla ze zemí Evropské unie – investovalo se zejména do nemovitostí, dopravy a telekomunikací.

Celkový dopad na českou ekonomiku není příliš pozitivní. Uvedla jsem, že celkový příliv kapitálu do České republiky je nižší než jeho odliv do zahraničí. Podstatný vliv na tomto faktu má vlastnictví tuzemského trhu, který je z větší části, jak jsem uváděla výše, tvořen zahraničními vlastníky. Odliv kapitálu je tedy tvořen velkou částí výplatou dividend z podniků, nacházejících se na našem území, jelikož dividendy plynou pochopitelně vlastníkům – tedy zahraničním subjektům. Dá se říci, že Česká republika disponuje nízkou kapitálovou vybaveností, což přispívá k nízké produktivitě práce. Pokud je na trhu nízká produktivita práce, odráží se to i v mzdovém ohodnocení. V porovnání s ostatními státy EU

jsou mzdy v České republice poměrně nízké, což vede k nespokojenosti, patrně i k odchodu obyvatel do zahraničí. Na druhou stranu, pozitivně lze hodnotit příjmy, plynoucí z fondů Evropské unie, převyšující výdaje, které Česká republika odvádí a zároveň přispívají k rozvoji české ekonomiky.

ZÁVĚR

Hlavním cílem mé práce bylo analyzovat vývoj platební bilance v letech 2007-2017. Tuto analýzu jsem vypracovala s pomocí údajů z databáze časových řad ARAD, kterou spravuje Česká národní banka. Dalšími cennými zdroji jsem shledala webové stránky Ministerstva financí a Českého statistického úřadu. Potřebná data byla zpracována zejména formou grafů, znázorňující trendy jednotlivých účtů.

K lepšímu pochopení praktické části byla nejprve vyhotovena část teoretická objasňující základní pojmy, jenž s danou problematikou souvisí.

Praktická část se skládala ze tří částí – ekonomického přehledu České republiky, samotné analýzy platební bilance a následně jejího zhodnocení. Celorepublikový přehled byl zaměřen na podstatné oblasti tuzemské ekonomiky. Jedná se o hrubý domácí produkt, který v posledních pěti letech sledovaného období dosáhl hodnoty 2,9 %. Co se týče oblasti národního hospodářství – jeho nejvýznamnější složkou je zpracovatelský průmysl. Významně přispívá k růstu hrubé přidané hodnoty, stejně tak sektor služeb. Další klíčovou oblastí české ekonomiky je zahraniční obchod. Nejvíce vývozu i dovozu Česká republika realizovala s Německem, což je náš nejvýznamnější obchodní partner.

Z analýzy platební bilance jsem vyvodila, že saldo běžného účtu setrvalo poměrně dlouhou dobu v deficitu. Pravděpodobnou příčinou je záporné saldo prvotních důchodů. Změna nastala až v roce 2013, přesněji řečeno ve druhé polovině, kdy se saldo běžného účtu dostalo do přebytku. Příčinou tohoto přebytku je výkonová bilance, která zaznamenala zvýšení objemu vývozu vůči zmiňovanému Německu.

Pozornost jsem věnovala také kapitálovému účtu, jehož saldo se nacházelo pouze v kladných hodnotách. Pozitivně k tomu přispěly příjmy získané z rozpočtu Evropské unie.

Finanční účet podává přehled o vývozu a dovozu kapitálu. V prvních pěti letech se bilance účtu nacházela v deficitu. Rozhodující položkou jsou přímé a portfoliové investice, jenž tvoří největší podíl na saldu finančního účtu. Co se týče přímých investic, nacházely se po celou dobu v záporných hodnotách. Výjimku tvoří roky 2013 a 2015. Zjistila jsem, že za celkové období tvořila hodnota přímých investic, směřujících do České republiky, menší podíl než tuzemské investice na zahraničních trzích.

Za sledované období 2007-2017 průměrná hodnota salda čistých chyb a opomenutí činila 8690,5 mld. Kč

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BRČÁK, Josef a Bohuslav SEKERKA. *Makroekonomie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, 292 s. ISBN 978-80-7380-245-5.
- [2] DURČÁKOVÁ, Jaroslava a Martin MANDEL. *Mezinárodní finance*. 2., dopl. vyd. Praha: Management Press, 2003, 394 s. ISBN 80-7261-090-2.
- [3] ČIŽINSKÁ, Romana a Mária REŽŇÁKOVÁ. *Mezinárodní kapitálové trhy: zdroj financování*. Praha: Grada, 2007, 222 s. Finanční trhy a instituce. ISBN 978-80-247-1922-1.
- [4] HOLMAN, Robert. *Ekonomie*. 6. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2016, xxii, 696 s. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-278-6.
- [5] JÍLEK, Josef. *Finance v globální ekonomice*. II, Měnová a kurzová politika. Praha: Grada, 2013, 557 s. Finanční trhy a instituce. ISBN 978-80-247-4516-9.
- [6] MANDEL, Martin a Jaroslava DURČÁKOVÁ. *Mezinárodní finance a devizový trh*. Praha: Management Press, 2016, 452 s. ISBN 978-80-7261-2871.
- [7] MANDEL, Martin a Vladimír TOMŠÍK. *Monetární ekonomie v období konvergence a krize*. Praha: Management Press, 2018, 424 s. ISBN 978-80-7261-545-2.
- [8] MANDEL, Martin a Vladimír TOMŠÍK. *Monetární ekonomie v malé otevřené ekonomice*. 2., rozš. vyd. Praha: Management Press, 2008, 367 s. ISBN 978-80-7261-185-0.
- [9] MANKIW, N. Gregory a Mark P. TAYLOR. *Microeconomics*. 3rd ed. Andover: Cengage Learning, c2014, ix, 447 s. ISBN 978-1-4080-8198-3.
- [10] PAVELKA, Tomáš. *Makroekonomie: základní kurz*. Vyd. 2. Slaný: Melandrium, 2007, 278 s. ISBN 978-80-86175-52-2.
- [11] PTATSCHEKOVÁ, Jitka a Jaroslava DITTRICHOVÁ. *Dvacet let české koruny: na pozadí vývoje obchodního bankovníctví v České republice*. Praha: Grada, 2013, 144 s. ISBN 978-80-247-4681-4.
- [12] ROJÍČEK, Marek at al. *Makroekonomická analýza: teorie a praxe*. Praha: Grada, 2016, 543 s. Expert. ISBN 978-80-247-5858-9.
- [13] VON MISES, Ludwig. *Lidské jednání: pojednání o ekonomii*. Praha: Liberální institut, 2006, xxvii, 959 s. ISBN 80-86389-45-6.

- [14] WOKOUN, René a Jozef TVRDOŇ. *Přímé zahraniční investice a regionální rozvoj*. Praha: Oeconomica, 2010, 203 s. ISBN 978-80-245-1736-0.
- [15] SCHUMPETER, Joseph Alois. *History of economic analysis*. New York: Oxford University Press, c1994, 1v, 1260 s. ISBN 978-0-19-510559-9. Dostupné také z: <http://www.loc.gov/catdir/enhancements/fy0605/95044189-t.html>
- [16] International Monetary Fund. Balance of Payments and International Investment Position Manual, Sixth Edition (BPM6) [online]. © 2009- [cit. 13.05.2019]. Dostupné z: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/bop/2007/pdf/bpm6.pdf>
- [17] Česká národní banka. Často kladené otázky ohledně zavedení BPM6 [online]. © ČNB 2019 [cit. 13.05.2019]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/faq/casto_kladene_dotazy_ohledne_zavedeni_bpm6.pdf
- [18] Česká národní banka. Implementace manuálu BPM6 [online] © ČNB 2019 [cit. 13.05.2019]. Dostupné z: http://www.cnb.cz/cs/statistika/platebni_bilance_stat/implementace_manualu_bpm6.html
- [19] Česká národní banka. Veřejnost pro media [online]. © ČNB 2019 [cit. 13.05.2019]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/olsovsky_20140916_tk_csu.pdf
- [20] ČESKO, Devizový zákon č. 219/1995 Sb. Devizový zákon. *Zákony pro lidi - Sběrka zákonů ČR v aktuálním konsolidovaném znění* [online]. © [cit. 13.05.2019]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-219?text=>
- [21] Saldo | AZ data - účetnictví, daně, mzdy. *AZ data účetnictví s.r.o. | účetní kancelář v Praze na Žižkově* [online]. © 2015. AZ [cit. 13.05.2019]. Dostupné z: <https://www.az-data.cz/slovník/saldo>
- [21] Co je Toková veličina | Peníze.cz. *Peníze.cz - Půjčky, Kurzy měn, Akcie, Hypotéky, Bydlení, Daně* [online]. © 2000 [cit. 13.05.2019]. Dostupné z: <https://www.penize.cz/slovník/tokova-velicina>
- [22] Co to je rating? - Finance.cz. *Finance.cz - daně, banky, kalkulačky, spoření, kurzy měn* [online]. [cit. 13.05.2019]. Dostupné z: <https://www.finance.cz/makrodata-eu/eu-svet/rating/informace/>
- [23] OECD zveřejnilo Hospodářský přehled ČR 2018 | 2018 | Ministerstvo financí ČR. Ministerstvo financí ČR [online]. © 2005 [cit. 13.05.2019]. Dostupné z:

<https://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/mezinarodni-spoluprace/aktuality/2018/oecd-zverejnilo-hospodarsky-prehled-cr-2-32426>

[24] Fakta o obchodě Česka se zahraničím | Statistika&My - měsíčník Českého statistického úřadu. Statistika&My - měsíčník Českého statistického úřadu [online]. [cit. 13.05.2019]. Dostupné z: https://www.statistikaamy.cz/2014/09/fakta-o-obchode-ceska-se-zahranicim/?fbclid=IwAR2CDfqMaVb1FO2Y6V8f3L_0uMr4AzgWBKLU7Vuh-3zt2XdR0gWnWWGTYt0

[25] Český statistický úřad | ČSÚ [online]. © [cit. 13.05.2019]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/58775432/320193-17q4a.pdf/4df01eb0-facf-40c6-898a-c239bd0539b3?version=1.0&fbclid=IwAR3OqwCH6MbuwXgQkd3IVja4_AQ2vzFLdy0FuoAxmGi3XhnBOUGtyQ3hK3g

[26] Vývozu dominují osobní auta | Statistika&My - měsíčník Českého statistického úřadu. *Statistika&My - měsíčník Českého statistického úřadu* [online]. [cit. 13.05.2019]. Dostupné z: <http://www.statistikaamy.cz/2014/09/vyvozu-dominuji-osobni-auta/>

[27] Český statistický úřad | ČSÚ [online]. © [cit. 13.05.2019]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/61431878/32019818.pdf/f7a76822-fe74-4caa-8031-6cf5963e125f?version=1.4>

[28] Čistá pozice ČR ve vztahu k rozpočtu EU: 2004 – 2017 | 2017 | Ministerstvo financí ČR. Ministerstvo financí ČR [online]. © 2005 [cit. 13.05.2019]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/hospodareni-eu/pozice-cr-vuci-rozpocetu-eu/2017/cista-pozice-cr-ve-vztahu-k-rozpocetu-eu-29359>

[29] Euroskop. ČR a rozpočet EU. © [online]. [cit. 13.05.2019]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8922/sekce/cr-a-rozpocet-eu/>

[30] Unicreditbank Analýza zahraničního obchodu v ČR: Poptávka po autech. © [online]. [cit. 13.05.2019]. Dostupné https://www.unicreditbank.cz/content/dam/cee2020-pws-cz/cz-dokumenty-2017/o-bance/tiskove-centrum/analyza_zahranicniho_obchodu_v_CR_poptavka_po_autech_10_2018.pdf

[31] Česká národní banka. Platební bilance 2007 [online]. © [2008] - . [cit. 13.05.2019].

Dostupné z:

https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/statistika/.galleries/platebni_bilance_stat/publikace_pb/zpravy_vyvoj_pb/pb_2007.pdf

[32] Česká národní banka. Platební bilance 2008 [online]. © [2009]- [cit. 13.05.2019].

Dostupné z:

https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/statistika/.galleries/platebni_bilance_stat/publikace_pb/zpravy_vyvoj_pb/2008/pb_2008.pdf

[33] Česká národní banka. Platební bilance 2009 [online]. © [2010]-

Dostupné z:

https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/statistika/.galleries/platebni_bilance_stat/publikace_pb/zpravy_vyvoj_pb/2009/pb_2009.pdf

[34] Česká národní banka. Platební bilance 2010 [online]. © [2011]- [cit. 13.05.2019].

Dostupné z:

https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/statistika/.galleries/platebni_bilance_stat/publikace_pb/zpravy_vyvoj_pb/2010/pb_2010.pdf

[35] Česká národní banka. Zpráva o inflaci IV 2011 [online]. © [2012]- [cit. 13.05.2019].

Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/menova-politika/.galleries/zpravy_o_inflaci/2011/2011_IV/download/zoi_IV_2011.pdf

[36] Česká národní banka. Zpráva o inflaci IV 2012 [online]. © [2013]- [cit. 13.05.2019].

Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/menova-politika/.galleries/zpravy_o_inflaci/2012/2012_IV/download/zoi_IV_2012.pdf

[37] Česká národní banka. Zpráva o inflaci IV 2013 [online]. © [2014]- [cit. 13.05.2019].

Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/menova-politika/.galleries/zpravy_o_inflaci/2013/2013_IV/download/zoi_IV_2013.pdf

[38] Česká národní banka. Zpráva o inflaci IV 2014 [online]. © [2015]- [cit. 13.05.2019].

Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/menova-politika/.galleries/zpravy_o_inflaci/2014/2014_IV/download/zoi_IV_2014.pdf

[39] Česká národní banka. Zpráva o inflaci IV 2015 [online]. © [2016]- [cit. 13.05.2019].

Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/menova-politika/.galleries/zpravy_o_inflaci/2015/2015_IV/download/zoi_IV_2015.pdf

[40] Česká národní banka. Zpráva o inflaci IV 2016 [online]. © [2017]- [cit. 13.05.2019].

Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/menova-politika/.galleries/zpravy_o_inflaci/2016/2016_IV/download/zoi_IV_2016.pdf

[41] Česká národní banka. Zpráva o inflaci IV 2017 [online]. © [2018]- [cit. 13.05.2019].

Dostupné z: https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/menova-politika/.galleries/zpravy_o_inflaci/2017/2017_IV/download/zoi_IV_2017.pdf

[42] ČNB. ARAD. [online] © [cit. 13.05.2019]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/docs/ARADY/HTML/index.htm>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

BPM5	The Balance of Payments and International Investment Position Manual.
BPM6	The Balance of Payment and International Investment Position Manual
BÚ	Běžný účet
CZK	Česká koruna
ČCHAO	Čisté chyby a opomenutí
ČNB	Česká národní banka.
ČSÚ	Český statistický úřad
EU	Evropská unie
HDP	Hrubý domácí produkt
KÚ	Kapitálový účet
MMF	Mezinárodní měnový fond.
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 – Struktura platební bilance (vlastní zpracování).....	17
Obrázek 2 Makroekonomický model IS-LM-BP (International Economics Glossary, ©2019).....	25
Obrázek 3 Vliv kursového vyrovnávacího procesu v případě schodku výkonové bilance (vlastní zpracování, Mandel a Tomšík, 2018, s. 71).....	28
Obrázek 4 Vliv kursového vyrovnávacího procesu v případě přebytku výkonové bilance (vlastní zpracování, Mandel a Tomšík, 2018, s. 71).....	28
Obrázek 5 Vliv důchodového vyrovnávacího procesu v případě deficitu výkonové bilance (vlastní zpracování, Mandel a Tomšík, 2008, s. 37).....	29
Obrázek 6 Vliv důchodového vyrovnávacího procesu v případě přebytku výkonové bilance (vlastní zpracování, Mandel a Tomšík, 2008, s. 37).....	29
Obrázek 7 Vývoj kurzu koruny vůči euru v letech 2007-2017 (Kurzy, ©2019).....	35

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Operace na finančním účtu dle manuálu BPM5 (vlastní zpracování, Mandel a Durčáková, 2016, s. 24).....	16
Tabulka 2 Operace na devizových rezervách dle manuálu BPM5 (vlastní zpracování, Mandel a Durčáková, 2016, s. 24).....	16
Tabulka 3 Operace na finančním účtu dle manuálu BPM6 (vlastní zpracování, Mandel a Durčáková, 2016, s. 25).....	16
Tabulka 4 – Dílčí a kumulativní salda platební bilance (vlastní zpracování, Mandel a Durčáková, 2016, s. 21).....	22
Tabulka 5 Zahraniční investiční pozice země v členění na dlužnickou a majetkovou část (vlastní zpracování, Mandel a Tomšík, 2018, s. 17).....	24
Tabulka 6 Vývoj účtů platební bilance v letech 2007-2017, v mil. CZK (vlastní zpracování, ARAD, ©2019).....	38
Tabulka 7 Struktura salda běžného účtu v letech 2007-2017, v mil. CZK (vlastní zpracování, ARAD, ©2019).....	41
Tabulka 8 Salda bilance služeb, v mil. CZK (vlastní zpracování, ARAD, ©2019).....	46
Tabulka 9 Struktura finančního účtu v letech 2007-2017 (vlastní zpracování, ARAD, ©2019).....	52

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Vývoj úrokových sazeb v letech 2007-2012 (vlastní zpracování, ARAD, ©2019).....	32
Graf 2 Podíl jednotlivých odvětví na hospodářství ČR v roce 2017 (vlastní zpracování, ČSÚ, ©2019)	34
Graf 3 Vývoj účtů platební bilance v ČR v letech 2007-2017 (vlastní zpracování, ARAD, ©2019)	37
Graf 4 Saldo běžného účtu v letech 2007-2017 (vlastní zpracování, ARAD, ©2019).....	39
Graf 5 Struktura sald běžného účtu v letech 2007–2017 (vlastní zpracování, ARAD, ©2019).....	40
Graf 6 Saldo výkonové bilance v letech 2007-2017 (vlastní zpracování, ARAD, ©2019).....	42
Graf 7 Největší deficity bilance zboží – teritoriální struktura (vlastní zpracování, ČSÚ, ©2019).....	44
Graf 8 Největší přebytky bilance zboží – teritoriální struktura (vlastní zpracování, ČSÚ, ©2019).....	44
Graf 9 Struktura sald služeb v letech 2007-2017 (vlastní zpracování, ARAD, ©2019)	45
Graf 10 Struktura sald prvotních důchodů v letech 2007-2017 (vlastní zpracování, ARAD, ©2019)	47
Graf 11 Saldo druhotných důchodů v letech 2007-2017 (vlastní zpracování, ARAD, ©2019).....	49
Graf 12 Saldo kapitálového účtu v letech 2007-2017 (vlastní zpracování, ARAD, ©2019).....	50
Graf 13 Čistá pozice ČR vůči rozpočtu EU v letech 2007-2017 (vlastní zpracování, ARAD, ©2019)	51
Graf 14 Saldo finančního účtu v letech 2007-2017 (vlastní zpracování, ARAD, ©2019).....	52
Graf 15 Struktura finančního účtu v letech 2007-2017 (vlastní zpracování, ARAD, ©2019).....	53
Graf 16 Čisté chyby a opomenutí v letech 2007-2017 (vlastní zpracování, ARAD, ©2019).....	54

SEZNAM PŘÍLOH

- P I vývoj úrokových sazeb
- P II podíl jednotlivých odvětví na hospodářství v roce 2014
- P III saldo běžného účtu
- P IV saldo výkonové bilance
- P V zahraniční obchod hlavních zemí
- P VI saldo bilance služeb
- P VII saldo prvotních důchodů
- P VIII saldo druhotných důchodů
- P IX saldo kapitálového účtu
- P X čistá pozice ČR vůči rozpočtu EU
- P XI saldo finančního účtu
- P XII struktura finančního účtu
- P XIII saldo účtu čistých chyb a opomenutí

PŘÍLOHA P I: VÝVOJ ÚROKOVÝCH SAZEB, %

	Diskontní sazba	Lombardní sazba	Repo sazba – 2T
2007	2,50	4,50	3,50
2008	1,25	3,25	2,25
2009	0,25	2,00	1,00
2010	0,25	1,75	0,75
2011	0,25	1,75	0,75
2012	0,05	0,25	0,05
2013	0,05	0,25	0,05
2014	0,05	0,25	0,05
2015	0,05	0,25	0,05
2016	0,05	0,25	0,05
2017	0,05	1,00	0,50

Zdroj: vlastní zpracování z databáze ARAD, ©2019

PŘÍLOHA P II: PODÍL JEDNOTLIVÝCH ODVĚTVÍ NA HOSPODÁŘSTVÍ V ROCE 2017

Odvětví	mil. Kč
Ostatní činnosti	53 163
Zemědělství, lesnictví a rybářství	103 862
Těžba a dobývání	33 110
Zpracovatelský průmysl	1 214 522
Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla	140 364
Zásobování vodou	47 323
Stavebnictví	241 022
Velkoobchod a maloobchod	502 501
Doprava a skladování	258 148
Ubytování, stravování a pohostinství	95 986
Informační a komunikační činnosti	238 722
Odvětví	mil. Kč
Peněžnictví a pojišťovnictví	181 323
Činnosti v oblasti nemovitostí	386 379
Profesní, vědecké a technické činnosti	226 988
Administrativní a podpůrné činnosti	80 201
Veřejná správa a obrana; povinné soc. zabezpečení	279 540
Vzdělávání	194 458
Zdravotní a sociální péče	203 708
Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	46 242
CELKEM	4 527 562

Zdroj: vlastní zpracování z dat ČSÚ, ©2019

PŘÍLOHA P III: SALDO BĚŽNÉHO ÚČTU, V MIL. CZK

Období	Saldo běžného účtu
2007	-177112,9
2008	-75254,7
2009	-89203,0
2010	-141776,5
2011	-84800,8
2012	-63313,0
2013	-21784,4
2014	7882,7
2015	11283,1
2016	74219,3
2017	83464,0

Zdroj: vlastní zpracování dle databáze ARAD, ©2019

PŘÍLOHA P IV: SALDO VÝKONOVÉ BILANCE, V MIL. CZK

Období	Saldo zboží a služby	Saldo zboží	Saldo služby
2007	83762,8	10368,8	73394
2008	84845,2	-4428,8	89274
2009	146876,6	64959,6	81917
2010	118865,3	40389,3	78476
2011	156759,2	75477,2	81282
2012	201424,3	123798,3	77626
2013	237332,5	166973,5	70359
2014	275601,6	219950,6	55651
2015	266069,9	188031,9	78038
2016	353299,1	245690,1	107609
2017	386826,8	259139,8	127687

Zdroj: vlastní zpracování dle databáze ARAD, ©2019

PŘÍLOHA P V: ZAHRANIČNÍ OBCHOD – VÝVOZ, DOVOZ, BILANCE PODLE HLAVNÍCH ZEMÍ

v mil.
Kč

Země	Uka- zatel	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Čína	vývoz	14 046	13 168	15 853	19 114	29 517	28 601	30 967	33 657	34 723	35 784	41 499
	dovoz	185 697	212 543	199 939	269 681	334 528	263 179	243 029	283 157	325 558	315 033	329 584
	bilance	-171 651	-199 375	-184 086	-250 567	-305 011	-234 578	-212 062	-249 500	-290 835	-279 249	-288 085
Francie	vývoz	134 905	135 494	122 810	125 114	156 392	134 605	133 961	153 538	156 934	163 696	175 530
	dovoz	110 012	98 389	76 783	75 538	86 730	85 717	88 813	100 701	100 098	104 392	110 150
	bilance	24 893	37 104	46 027	49 576	69 662	48 888	45 148	52 837	56 837	59 304	65 380
Irsko	vývoz	8 540	5 627	4 218	4 578	6 535	6 355	7 194	8 256	11 674	12 872	12 564
	dovoz	16 556	15 726	15 277	16 388	17 551	14 781	15 121	17 650	18 729	19 821	21 255
	bilance	-8 016	-10 100	-11 060	-11 809	-11 016	-8 426	-7 927	-9 393	-7 055	-6 949	-8 691
Japonsko	vývoz	10 130	9 275	8 014	8 763	10 315	9 773	10 290	11 113	10 630	10 865	11 363
	dovoz	77 538	79 869	62 447	52 234	54 933	50 869	46 979	47 369	49 524	53 551	58 938
	bilance	-67 408	-70 594	-54 433	-43 471	-44 618	-41 096	-36 689	-36 256	-38 894	-42 686	-47 575
Korejská republi- ka	vývoz	4 632	4 587	5 066	4 355	7 892	9 156	8 919	9 653	10 058	8 700	8 785
	dovoz	21 372	25 488	26 585	38 652	47 839	58 697	55 883	61 162	78 444	80 718	88 816
	bilance	-16 740	-20 901	-21 519	-34 297	-39 947	-49 541	-46 965	-51 509	-68 386	-72 018	-80 030
Maďar- sko	vývoz	77 627	70 073	54 589	57 350	64 663	63 270	71 978	88 119	98 925	96 286	107 313
	dovoz	68 028	65 634	45 429	54 938	59 162	60 764	62 563	67 265	73 408	73 650	82 245
	bilance	9 598	4 439	9 161	2 412	5 502	2 507	9 415	20 855 1 010	25 517 1 049	22 636 1 060	25 067 1 118
Německo	vývoz	762 341	759 662	694 482	770 196	927 060	853 802	874 100	874 100 333	854 683 057	860 028 469	904 175 862
	dovoz	670 186	643 328	528 649	621 017	689 590	686 134	705 994	808 541	854 683	860 028	904 175
	bilance	92 155	116 334	165 833	149 179	237 470	167 668	168 106	201 792	194 373	200 441	214 687
Polsko	vývoz	147 054	160 104	123 064	155 803	181 475	175 750	177 296	201 940	204 110	203 566	220 919
	dovoz	137 150	140 796	126 644	169 183	176 664	193 894	209 640	245 861	268 268	276 205	279 394
	bilance	9 904	19 308	-3 580	-13 380	4 811	-18 144	-32 344	-43 921	-64 158	-72 639	-58 476
Rakousko	vývoz	113 803	117 027	100 007	118 684	130 678	132 304	133 974	141 397	137 063	138 363	151 626
	dovoz	91 087	89 476	72 472	85 342	88 521	87 615	86 054	97 934	99 593	96 671	104 360
	bilance	22 717	27 551	27 535	33 342	42 156	44 690	47 920	43 463	37 470	41 692	47 266
Ruská federace	vývoz	57 608	67 559	49 618	56 704	92 648	106 166	103 827	99 061	66 026	62 793	70 319
	dovoz	114 049	154 843	102 604	130 096	142 960	154 961	152 193	129 603	103 775	83 937	116 163
	bilance	-56 441	-87 284	-52 986	-73 392	-50 312	-48 794	-48 366	-30 542	-37 749	-21 143	-45 844
Sloven- sko	vývoz	214 801	227 567	186 946	221 111	257 555	272 317	274 463	297 140	337 769	320 985	312 926
	dovoz	127 874	133 333	108 623	138 096	153 068	167 272	160 870	169 288	176 627	175 735	182 828
	bilance	86 927	94 234	78 323	83 016	104 488	105 045	113 593	127 852	161 142	145 250	130 098
Spojené králov- ství	vývoz	126 371	118 965	105 875	100 078	130 176	119 445	126 602	150 219	14 447	13 745	165 794
	dovoz	65 225	57 853	42 936	44 640	50 797	51 152	51 572	63 076	2 171	2 011	68 062
	bilance	61 146	61 112	62 939	55 439	79 379	68 294	75 030	87 142	12 276	11 734	97 732
Španěl- sko	vývoz	65 535	56 601	50 818	56 332	61 390	54 189	59 146	74 185	85 625	94 906	102 392
	dovoz	46 472	44 370	37 898	42 626	44 067	43 959	46 546	54 808	58 621	63 060	65 886
	bilance	19 062	12 231	12 921	13 706	17 323	10 230	12 600	19 377	27 004	31 846	36 506

Zdroj: vlastní zpracování z dat ČSÚ, ©2019

PŘÍLOHA P VI: SALDO BILANCE SLUŽEB, V MIL. CZK

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
SLUŽBY	73394	89274	81917	78476	81282	77626	70359	55651	78038	107609	127687
Doprava	20428	24432	26262	19268	22197	19864	9521	13495	13747	29865	32572
Cestovní ruch	64283	56623	56501	55764	58937	58377	47072	35061	31613	33963	34863
Výrobní služby u cizích fyzických vstupů	19404	18889	18100	16022	10890	14579	24602	29079	31145	36980	42634
Telekomunikační služby	4855	7988	4619	-843	6876	12220	12796	19100	24333	32888	37922
Poplatky za využívání duševního vlastnictví	-13208	-12259	-12518	-13310	-15837	-13493	-15122	-17570	-18759	-18281	-18973
Ostatní služby	-22369	-6399	-11049	1576	-1782	-13920	-8513	-23514	-4039	-7806	-1332

Zdroj: vlastní zpracování dle databáze ARAD, ©2019

PŘÍLOHA P VII: SALDO PRVOTNÍCH DŮCHODŮ, V MIL. CZK

Rok	Prvotní důchody	Náhrady za-městnancům	Důchody z přímých investic	Důchody z portfoliových investic	Důchody z ostatních investic	Důchody z rezervních aktiv	Ostatní prvotní důchody
2007	-239293	-9248	-281403	9301	-4175	31962	14271
2008	-147688	-24844	-166491	-8928	16974	26120	9481
2009	-216659	-16368	-242028	-8276	11782	18821	19410
2010	-249930	-5149	-272876	-17699	12535	11363	21897
2011	-223345	-2254	-248772	-17183	12076	11091	21696
2012	-237528	1481	-251337	-21852	572	9212	24397
2013	-249019	12904	-276198	-23987	5378	6650	26235
2014	-260789	22241	-301186	-25271	8858	9667	24902
2015	-254838	29406	-310181	-23749	8598	16295	24793
2016	-251788	35022	-325766	-18977	9724	23588	24622
2017	-255337	37198	-338197	-14874	11761	26107	22667

Zdroj: vlastní zpracování z databáze ARAD, ©2019

PŘÍLOHA P VIII: SALDO DRUHOTNÝCH DŮCHODŮ, V MIL. CZK

Období	Saldo druhotných důchodů
2007	-21582,8
2008	-12412,2
2009	-19420,6
2010	-10712,0
2011	-18214,6
2012	-27209,4
2013	-10098,1
2014	-6930,1
2015	51,4
2016	-27292,0
2017	-48025,8

Zdroj: vlastní zpracování dle databáze ARAD, ©2019

PŘÍLOHA P IX: SALDO KAPITÁLOVÉHO ÚČTU, V MIL. CZK

	Saldo kapitálového účtu
2007	21923,9
2008	26024,3
2009	51274,6
2010	37596,4
2011	12710,1
2012	53011,0
2013	82436,6
2014	32318,6
2015	101895,3
2016	53509,7
2017	40599,5

Zdroj: vlastní zpracování dle databáze ARAD, ©2019

**PŘÍLOHA P X: ČISTÁ POZICE ČR VŮČI ROZPOČTU EU, V MLD.
CZK**

Období	Čistá pozice ČR vůči rozpočtu EU
2007	15,2
2008	23,8
2009	42,3
2010	47,9
2011	30,8
2012	73,1
2013	84,8
2014	75,3
2015	150,0
2016	80,6
2017	55,4

Zdroj: vlastní zpracování dle MFCR, ©2019

PŘÍLOHA P XI SALDO FINANČNÍHO ÚČTU, V MIL. CZK

	Saldo finančního účtu
2007	-111061,7
2008	-43229,1
2009	-72346,9
2010	-122338,9
2011	-74763,6
2012	11688,7
2013	68307,5
2014	63594,5
2015	175260,2
2016	116856,7
2017	120531,7

Zdroj: vlastní zpracování dle databáze ARAD, ©2019

PŘÍLOHA P XII: STRUKTURA FINANČNÍHO ÚČTU, V MIL. CZK

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
FINANČNÍ ÚČET	-111061,7	-43229,1	-72346,9	-122338,9	-74763,6	11688,7	68307,5	63594,5	175260,2	116856,2	120531,7
Přímé investice	-179064,0	-36326,9	-37694,1	-94990,5	-46804,8	-121261,1	7437,5	-80382,8	49748,1	-186549	-45856,6
Portfoliové investice	58257,9	9145,5	-158688	-150353,3	-5780,7	-54847,6	-92837,9	90268,9	-164135	-169532,4	-268262,9
Finanční derivát a zam. opce a akcie	-1296,6	2606,8	1287,7	4747,8	3673,8	-8617,8	-4736,8	-6046,2	-4769,9	11291,1	-14190,4
Ostatní investice	-4625,5	-58765,8	62101	76832,2	-8622,1	115941,8	-29746,7	-13368,1	-56888,5	-101874,1	-797566,6
Rezervní aktiva	15666,5	40111,3	60646,5	41424,9	-17229,7	80473,5	188191,5	73122,7	351305,5	563521,3	1246408,2

Zdroj: vlastní zpracování dle databáze ARAD, ©2019

**PŘÍLOHA P XIII: SALDO ÚČTU ČISTÝCH CHYB A OPOMENUTÍ,
V MIL. CZK**

	Saldo účtu čistých chyb a opomenutí
2007	44127,3
2008	6001,3
2009	-34418,5
2010	-18158,8
2011	-2673,0
2012	21990,7
2013	7655,3
2014	23393,1
2015	62081,9
2016	-10872,3
2017	-3531,8

Zdroj: vlastní zpracování dle databáze ARAD, ©2019